DANMARKS BIBLIOTEKER

02 JUNI 2026

- DET BIBLIOTEKSPOLITISKE TOPMØDE I VIBORG
- Bedre brug af biblioteksdata
- Biblioteksstatistik 2025
- Bibliotekernes monument

DANMARKS BIBLIOTEKSFORENING

LEDER

BIBLIOTEKERNES MONUMENT

Paw Østergaard Jensen (A), forperson Danmarks Biblioteksforening

På det netop afholdte Bibliotekspolitiske Topmøde blev formandskabet i Danmarks Biblioteksforening genvalgt. Tak for tilliden. Den forpligter. Ikke bare til at fortsætte arbejdet fra den seneste periode, men til at løfte blikket og sætte en tydelig retning for bibliotekernes rolle i de kommende år. På topmødet udfordrede Sigge Winther Nielsen os til at "opstille vores eget monument" – at definere det, man vil stå fast på, også når det møder modstand. Det er en udfordring, vi tager alvorligt.

For Danmarks Biblioteksforening står monumentet klart.
Vi vil arbejde for stærkere rammevilkår for bibliotekerne. For et tydeligere lokalt politisk ansvar. Og for en fælles forståelse af bibliotekernes betydning for demokratiet, læsningen og sammenhængskraften i samfundet.

Bibliotekerne er kommunale institutioner. Deres styrke ligger netop i det lokale selvstyre og i muligheden for at skabe løsninger, der passer til lokale behov og fællesskaber. Men selvstyre forpligter. Alt for mange steder mangler bibliotekerne i dag klare politiske mål og langsigtede prioriteringer. Resultatet er uens vilkår, uklare forventninger og store forskelle i bibliotekernes muligheder for at udvikle sig. Derfor mener vi, at der bør være en tydelig national forventning om, at alle kommuner arbejder med en skriftlig og politisk vedtaget biblioteksstrategi. Ikke som detailstyring fra Christiansborg, men som en styrkelse af det lokale demokrati og det kommunale ansvar. Lokale prioriteringer skal træffes lokalt – men de skal være tydelige, åbne og demokratisk forankrede.

En biblioteksstrategi er ikke bureaukrati. Det er et løfte om retning og prioritering. Et redskab til demokratisk ansvarlighed. Og et signal om, at bibliotekerne tages alvorligt som en bærende del af vores fælles samfundsinfrastruktur.
For biblioteker handler ikke længere alene om udlån. Bibliotekerne er steder, hvor mennesker møder litteratur, viden, fællesskaber og den demokratiske samtale. Steder, hvor børn får læselyst. Hvor unge kan finde ro, retning og fællesskab i en kompleks tid. Hvor borgere får adgang til viden og digitale kompetencer. Og hvor mennesker mødes på tværs af generationer, baggrunde og holdninger.

Det er også derfor, vi mener, at samfundet må stille tydeligere forventninger til bibliotekernes formål og rolle. Ikke gennem snæver styring, men gennem rammer, der understøtter bibliotekernes opgave med at skabe demokratisk kompetente borgere og robuste lokalsamfund. Det kræver, at bibliotekerne fortsat kan udvikle nye aktiviteter og nye veje ind i læsning, kultur og deltagelse. Vi skal række længere ud efter dem, der ikke allerede bruger biblioteket. Vi skal skabe nye fællesskaber omkring litteratur og læsning. Og vi skal tage medansvar for en generation af børn og unge, som vokser op i en digital og fragmenteret offentlighed, hvor læselyst og fordybelse ikke kommer af sig selv.

Bibliotekernes arrangementer, debatter, læsefællesskaber, makerspaces, kulturaktiviteter og digitale vejledning er ikke et brud med bibliotekernes kerneopgave. Det er nye måder at løfte den samme samfundsopgave på: At styrke oplysning, deltagelse og demokratisk dannelse.

Det er det monument, vi ønsker at bygge videre på.
Ikke for bibliotekernes skyld alene. Men for det samfund, vi ønsker at være.

DANMARKS BIBLIOTEKSFORENING

DANMARKS BIBLIOTEKER

Biblioteks- og kulturmagasin. 30 årg.
Juni 2026. Udkommer hvert kvartal

Udgivet af
Danmarks Biblioteksforening
Farvergade 27D
DK-1463 København K
Telefon: 33 25 09 35
e-mail: db@db.dk
www.db.dk

Redaktør
Mikkel Christoffersen (mc@db.dk), ansvarsh.
Gengivelse af artikler tilladt med kildeangivelse. Artikler m.v. afspejler alene pågældende skribents holdning.

Medieinfo, annoncering, bladarkiv m.m.
https://db.dk/magasiner

E-magasin
Det nye nummer findes fra udgivelsesdagen på https://db.dk/magasiner

Abonnementspris
Medlemmer kr. 300,-
Ikke-medlemmer kr. 650,-
Studerende kr. 60,-

Forsidefoto: Niels Krause-Kjær
vandt Læsernes Bogpris 2026
Fotograf: Johnny Pedersen

Miljømærket tryksag 5041 0134

INDHOLD

DET BIBLIOTEKSPOLITISKE TOPMØDE 2026

6 Velkomst fra Viborgs Borgmester

7 Keynotes
- Når Christiansborg mister grebet om virkeligheden
  Vilde problemer og monumenter
  Sigge Winther
- Kirken og biblioteket skal være håbsagenter
  i en forandringstid
  Henrik Stubkjær

8 Formandsberetning og valg af politisk og faglig ledelse

10 We Do Democracy
Simone Klint og Linea Sveistrup

11 Læsernes bogpris

11 Workshop: Idéer til ny bibliotekslov
Michel Steen-Hansen

12 Kulturudflugter i Viborg

13 Keynotes
- Magtudredning 2.0: Demokratiet glider baglæns – og biblioteket skal være ankeret
  Lene Holm Pedersen
- Demokratiets styrke er DR's vigtigste kamp
  Bjarne Corydon

14 Debat og workshops
- Demokrati og trivsel
- To strategier: Aarhus og København
- Ignite talks
- Kan animation redde verden?

15 DB udvalgsstruktur 2026-29
Konstituerende Repræsentantskabsmøde

BIBLIOTEKSAKTUELT

4 AI-kompetenceudvikling i stor skala

16 Otte nye stedsspecifikke lydvandringer
Jens Tirsbæk Novrup

18 Gys, gru og skræk! Nye veje til læselyst
Niels Mark

20 Læsekultur i forandring
Lisbet Vestergaard

22 Når biblioteket rykker ud
Anders Østergaard Andersen

BIBLIOTEKSANALYSER OG METODER

24 AGORA – Ny model og værktøjskasse til bibliotekernes demokratiarbejde

26 Mod en fælles værktøjskasse til samlingsanalyse
Naja Wulff Mottelson

28 Et skridt mod bedre brug af biblioteksdata
Andreas Løppenthin

30 Statistik 2025: Fortsat stigning i udlån
Revision af biblioteksstatistikken gennemført
Leif Andresen

31 Den store digitale gruppe kom ikke kun pga. corona!
Mikkel Christoffersen

32 Statistisk oversigt 2025

34 Uge 17 og verdensmålscertificering indtager Europa

AI-kompetencepagten holdt sit første årsmøde i Industriens Hus i København d. 17. april 2026. På dagen kunne man gøre status for et hektisk 2025 med bl.a. 314.000 opkvalificeringer af medarbejdere i offentlige og private virksomheder - hertil surveys, evalueringer og en række tankevækkende resultater, der nu kunne deles.

Pressefoto

AI-KOMPETENCEUDVIKLING I STOR SKALA

90% af opkvalificeringerne skete eksternt med hjælp udefra i form af kurser på arbejdspladsen eller forløb på offentlige uddannelsesinstitutioner. Det 'nye' i indsatsen er, at man har fokuseret på *digitale generalister*, som udgør størstedelen af arbejdsstyrken, men kun 20% af den hidtidige indsats på AI-opkvalificeringen.

Der er brug for, at AI-kompetenceudviklingen når bredt ud til alle de medarbejdere, der arbejder med digitale værktøjer og i stigende grad AI-ditto og ikke kun specialisterne.
Af de forskellige muligheder for kompetenceudvikling er det tydeligt, at on-the-job training giver det bedste resultat frem for mere generel undervisning. Man skal altså lære AI, mens man roder med sine egne opgaver.

I den del af den danske arbejdsstyrke, der endnu ikke har modtaget AI-opkvalificering, ønskes det af 60%, men under 10% af private og offentlige virksomheder har en AI-kompetencestrategi. Blandt barriererne for større implementering af AI-værktøjer i arbejdet i det hele taget nævnes følgende (svar fra virksomheder i %/svar fra medarbejdere i %):

- Manglende strategisk retning: 55% / 55%
- Utilstrækkelige læringsmuligheder: 51% / 40%
- Utilgængelige AI-værktøjer: 42% / 35%
- Utilstrækkelige kompetencer hos medarbejderne: 39% / 38%
- Manglende styr på lovgivning og compliance: 36% / 45%

Antal svar: 1.008 virksomheder & organisationer og 2.002 medarbejdere

Det er interessant, at manglende styr på lovgivning og compliance – hvad må man egentlig? – ses som et større problem af medarbejderne end af virksomhederne selv!

Kigger man på den kunstige intelligens' indflydelse på arbejdet, er det også tydeligt, at kompetenceudvikling gør en stor forskel. De kompetenceudviklede oplever langt større kreativitet og lyst til at eksperimentere med AI-værktøjer i opgaveløsningen end dem uden opkvalificering.

De kompetenceudviklede vurderer generelt både den faglige kvalitet af egne rutineopgaver og muligheden for at udnytte egne kompetencer højere og bedre end tilsvarende rapportering fra de ikke-opkvalificerede. Slutteligt oplever 57% af de kompetenceudviklede højere arbejdsglæde, mens kun 32% af de ikke-opkvalificerede rapporterer det samme.

Det er ikke kun arbejdsglæde. Det er også jobtryghed. Et generelt mønster blandt medarbejdere med AI-opkvalificering er, at de rapporterer dobbelt så stor jobtryghed som de ikke-opkvalificerede. Denne effekt er endog endnu tydeligere, når opkvalificeringen ramme- og italesættes som aktiv CV-pleje.

Digitalt Dogme melder, at planen for 2026 er at fortsætte mod slutmålet om 1 mio. AI-kompetenceudviklede medarbejdere på arbejdsmarkedet og at udvide partnerkredsen. Man kan melde sig til på kortlink.dk/digitaldogme/2unbn.

AI-transformation handler ikke om AI. Det handler om mennesker, kultur og mod til at ændre måden vi arbejder på.

Tina Bodin, HR-chef, EG

Fem anbefalinger fra Digitalt Dogme-boks

1. **Byg AI-læring ind i hverdagen:** On-the-job-training fordobler effekten af AI på arbejdsglæde og faglig arbejdsglæde og faglig udvikling sammenlignet med ingen opkvalificering.

2. **Prioritér generalisterne:** Det er den gruppe, der udgør flertallet af arbejdsstyrken, og som oftest overses, når virksomheder investerer i AI-kompetencer.

3. **Start med ledelsen:** Over halvdelen af både medarbejdere og ledere angiver, at manglende strategisk retning er den største barriere for AI-udbredelse.

4. **Prioritér opkvalificering som en kontinuerlig indsats:** De arbejdspladser, der er kommet længst med AI, er ikke fri for kompetenceudfordringer — de har blot fået nye.

5. **Adressér utryghed – det betaler sig:** 39% af medarbejdere, der har deltaget i on-the-job-training, oplever øget jobsikkerhed — mere end dobbelt så mange som blandt ikke-opkvalificerede.

DM Digi er involverede i arbejdet både i AI-kompetencepagten, men også generelt for AI-kompetenceudvikling af akademikerne på arbejdsmarkedet.
"AI-kompetencepagten gør et vigtigt arbejde for at skabe opmærksomhed om vigtigheden af at kompetenceløfte indenfor kunstig intelligens på danske arbejdspladser og sikre et fælles sprog på området. Det er også, derfor DM Digi er partner. Det er afgørende, at der tages et bredere ansvar for at løfte AI-kompetencer generelt i samfundet, og at arbejdsmarkedets parter går i dialog om at sikre den brede kompetenceudvikling indenfor kunstig intelligens," siger Tine Segel, forperson for DM Digi.

I et debatindlæg i *ITWatch* slår Tine Segel og forperson i DM, Janne Gleerup, på, at staten bør gå langt mere aktivt ind på området og skriver bl.a.:
"Konkret bør en kommende regering etablere en national teknologisk omstillingsfond med en årlig ramme på 300 millioner kroner. Fonden skal give både medarbejdere og virksomheder på tværs af sektorer og uddannelsesbaggrunde bedre adgang til målrettet opkvalificering inden for digitalisering og kunstig intelligens." kortlink.dk/itwatch/2unby.

//MC

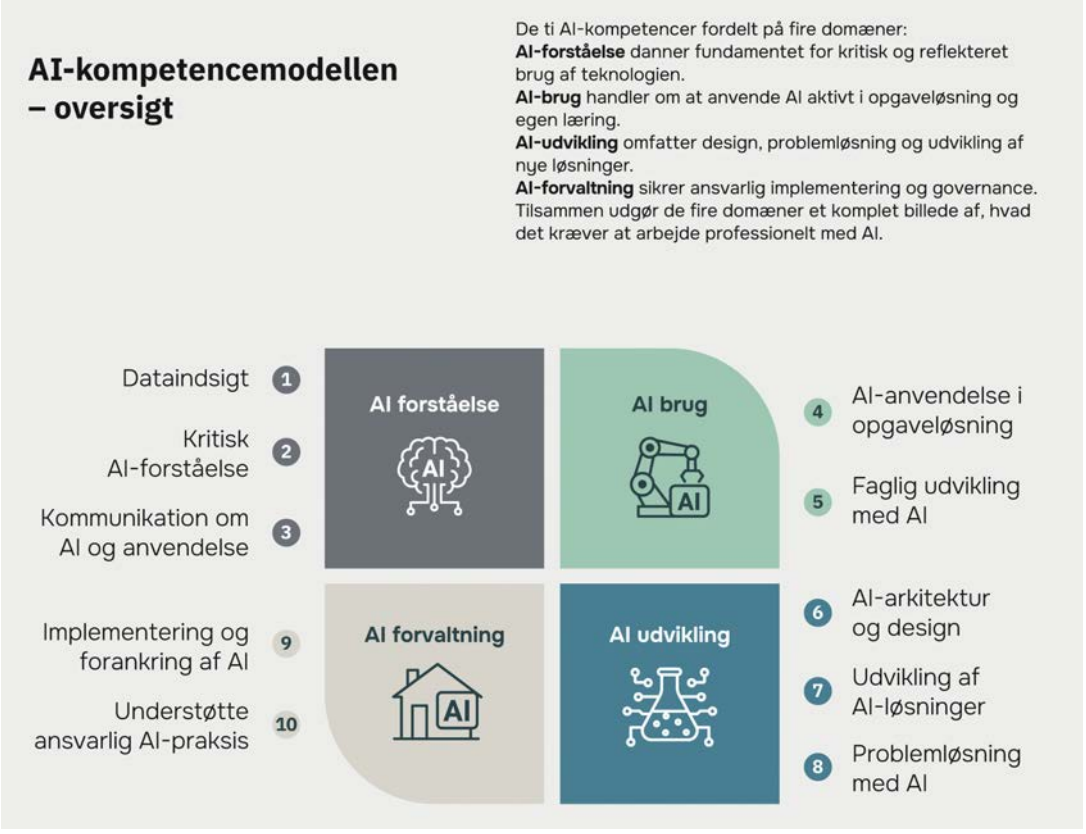

AI-kompetencepagten er et nationalt partnerskab i regi af Digital Dogme, der samler virksomheder, uddannelsesinstitutioner og organisationer om at styrke danskernes AI-kompetencer. Ambitionen er at opkvalificere 1 million danskere på tre år. I sit første år har pagten mobiliseret 70+ partnere og bidraget til opkvalificering af foreløbigt 314.000 danskere (å.u. 2025) gennem kurser, praksisnær træning og kompetenceudvikling i arbejdet. Fokus er at omsætte AI til konkret værdi i opgaveløsningen. AI-kompetencepagten er stiftet af AOF, Atea, ATP, CBS, DI Digital, DR, Erhvervsakademi København, EY, Finans Danmark, Finansforbundet, HBS Economics, HK, IDA, Jobindex, Københavns Kommune, Københavns Lufthavne (CPH), Lantmännen Schulstad, Lederne, Microsoft, Netcompany, PFA, PwC, SDU, Visma Enterprise og Aarhus Business College.

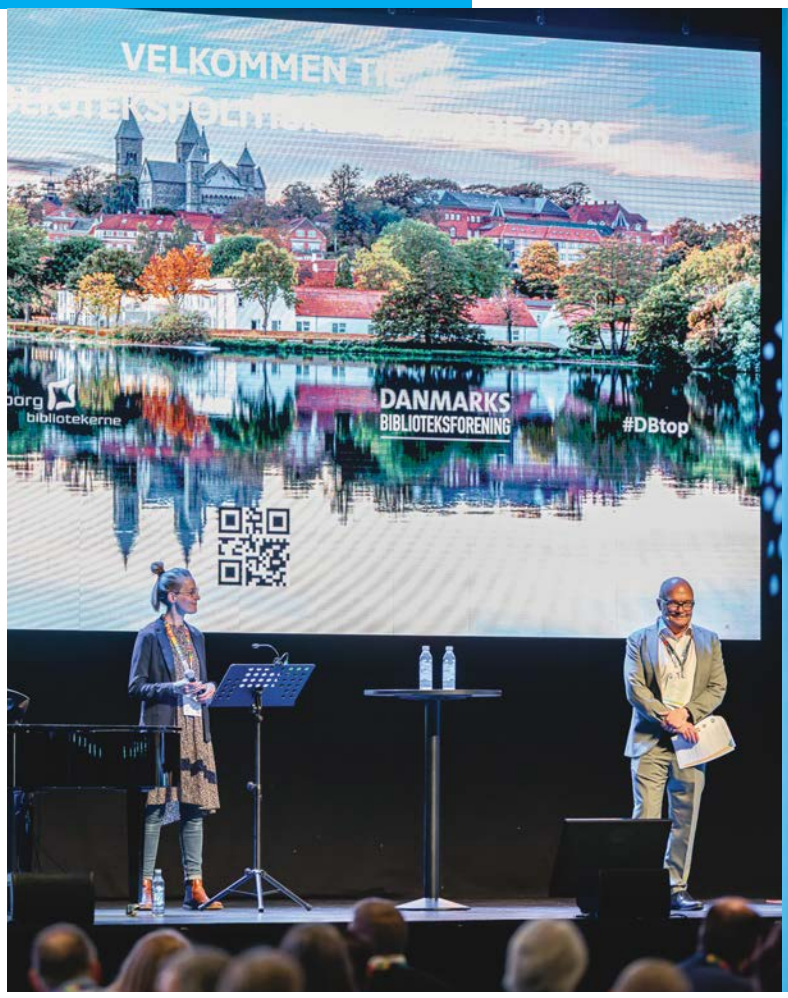

DEMOKRATIET TRÆNGER TIL EN GENSTART

Biblioteket er stedet, hvor det begynder!

Rapport fra DB Topmøde 2026
Mikkel Christoffersen
Redaktør, *Danmarks Biblioteker*
Fotograf: Johnny Pedersen

Med den overskrift inviterede Danmarks Biblioteksforening i samarbejde med Viborg Kommune og Viborg Bibliotekerne til årets største kulturpolitiske begivenhed: Det Biblioteksspolitiske Topmøde 2026. To dage i april med vilde problemer, nye løsninger og levende samtaler – midt i hjertet af Viborg.

"Siden middelalderen er folk draget til Viborg for at tænke og tale med hinanden, for at reformere og for at sætte retning sammen," sagde borgmester **Katrine Fusager Rohde** (V) i sin velkomsttale.
"Viborg er en af Danmarks ældste byer og landets gamle hovedstad. For over 1000 år siden fik byen lov til at slå mønt, og den fungerede som et af Danmarks absolut stærkeste magtcentre gennem 400 år. De demokratiske rødder i Viborg er stærke. Det danske demokrati er også stærkt, men ikke givet! Bibliotekerne spiller en væsentlig rolle i at bevare og udvikle det."

Når Christiansborg mister grebet om virkeligheden

Vilde problemer og monumenter

Kun 14 procent af vælgerne tror på, at politiske beslutninger overhovedet kan føres ud i livet. Båndet mellem beslutningstagere og borgere – sammenhængen mellem demokratiets fordør og bagdør – er forsvundet, og de fleste samfundsudfordringer er såkaldt vilde problemer. Således var ordene fra Sigge Winther, direktør i tænketanken INVI.

Politikken er ikke længere forbundet med dagligdagen, men foregår i en glasklokke, hvor de folkevalgte leder efter let forståelige kausale kæder, som de kan manipulere. Der er ingen feedback-loops med praksisverdenen. En stor del af udfordringen bunder i, at nutidens samfundsproblemer er 'vilde' dvs. de er omfattende, konfliktfyldte, involverer en masse mennesker fra alle mulige steder, og der er sjældent enighed om hverken årsag eller løsning.

Vi har brug for fokus, viden og tid. Det er forudsætninger for, at demokratiet kan fungere, og det kan biblioteket bidrage med! Vi har også brug for såkaldte monumenter at samles om – store bedrifter, der samler fortælling og funktion.

Bibliotekerne kan være et monument, men det kræver at bibliotekerne selv kan se det for sig. Hvad er bibliotekernes monument? – spurgte Sigge Winther forsamlingen.

Skarp appel: Kirken og biblioteket skal være håbsagenter i en forandringstid

Verden oplever tektoniske forskydninger. Den regelbaserede verdensorden slår revner, internationale rettigheder trædes under fode af stormagter, og herhjemme udfordres sammenhængskraften af stigende ulighed, fragmentering af samfundets sammenhængskraft og centralistisk topstyring.
Sådan lød den kontante situationsanalyse fra biskop Henrik Stubkjær. Men der er lys i mørket: "Det er midt i forandringstider, at Helligånden har størst mulighed for at ommøblere", citerede han Pave Franz for.

Kirken og biblioteket deler et særligt DNA. Begge institutioner er rundet af de samme folkebevægelser, som opstod i kølvandet på Grundlovens vedtagelse i 1849, og begge deler en dyb kærlighed til bogen. "Bogen er stedet, hvor vi henter viden, livsoplysning, perspektiver og modsigelser", lød det fra biskoppen. "Det er dér, vores liv kan forandres i større fortællinger. Men bøgerne kan aldrig stå alene: De kalder på fællesskab. De vil åbnes, og de vil handles på."

Tilsammen bærer de to institutioner et historisk ansvar for at nære de demokratiske værdier nedefra – et princip, som biskoppen mener er under hårdt pres i dag. Som eksempel fremhævede han: "Politikernes unilaterale afskaffelse af Store Bededag var et angreb på den danske model og på folkekirken". Det forvandlede os fra en folkekirke til en statskirke, og trækker tråde – uden sammenligning i øvrigt – til en neokonservativ, international bølge, hvor 'den stærkes ret' blokerer for bredere samarbejde og løsning af presserende problemer.

Det er især den opvoksende generation, der betaler prisen for verdensbilledets skred. Her har både kirke, bibliotek og det øvrige civilsamfund en bunden opgave. **De skal fungere som håbsagenter. Forandring kommer nemlig ikke fra apati, men fra dér, hvor håbet brænder.**

KLIP FRA BERETNINGEN

Paw Østergaard Jensen (A), forperson for Danmarks Biblioteksforening, åbnede sin beretning med en refleksion over de fire år som forperson. Han understregede, at der på den ene side er sket utrolig meget, men at der på den anden side stadig er lang vej at gå: "Når man skal gøre status efter fire år som forperson, så er der to ting, man hurtigt opdager. For det første: Hvor meget der faktisk er sket. Og for det andet: Hvor meget man stadig synes, der mangler."

Et af de vigtigste skridt i perioden har været at sikre **en bred politisk og geografisk forankring**. Forretningsudvalget er blevet sammensat med repræsentanter fra fire partier – Socialdemokratiet, Venstre, Konservative og Radikale – og det har medført en kultur, hvor dialog og enighed har været i højsædet. "Vi har kunnet tale os til rette om sagerne", sagde han, og det har blandt andet resulteret i, at der kun har været én afstemning i repræsentantskabet i hele perioden.

Voksende synlighed i medierne

En af de mest markante udviklinger er, at folkebibliotekerne nu fylder mere i den offentlige debat end nogensinde før. "Aldrig har så mange i Danmark talt så meget om folkebibliotekernes betydning, som de gør nu. Vi har for alvor brudt igennem lydmuren."

> **Bibliotekerne er blevet synlige i medierne, og de tager aktivt del i samfundsdebatten, blandt andet når kritiske stemmer som CEPOS har udfordret bibliotekernes aktiviteter. Her har foreningen svaret klart: Arrangementer, fællesskaber og aktiviteter er ikke et problem, men en nødvendighed for at tiltrække nye brugere.**

GENVALG AF POLITISK OG FAGLIG LEDELSE:

"De er en del af svaret på, hvordan vi bringer flere ikke-læsere ombord i læsningens fortræffeligheder", pointerede han. Samtidig understregede han, at de vigtigste borgere for et bibliotek er dem, der endnu ikke bruger det: "Dér er den potentielle forskel størst."

Videre med ny bibliotekslov

Et af de mest prioriterede arbejdsområder har været at skubbe på for en ny bibliotekslov. Den nuværende lov fokuserer primært på at stille materialer til rådighed, men Paw Østergaard Jensen ser biblioteket som meget mere end det – nemlig som et lokalt epicenter for demokrati, fællesskab og borgerinddragelse. Selvom loven ikke blev vedtaget i denne valgperiode, har arbejdet med at skabe opmærksomhed og forståelse for behovet for en ny lov været intens.

Fokus på uddannelsesområdet

"Når en dør ikke åbner sig, må man finde en anden vej," noterede han, og foreningen har derfor også arbejdet målrettet med uddannelsesområdet. Her har de blandt andet sikret 500 millioner kroner til fysiske materialer i folkeskolen og sat fokus på ungdomsuddannelser, hvor mange unge i dag går uden reel biblioteksbetjening.

Kommunale biblioteksstrategier efterlyses

På det lokale plan har Paw Østergaard Jensen løbende understreget vigtigheden af, at kommunerne vedtager en biblioteksstrategi, inden der tales om budgetter.

> **Start med at vedtage en biblioteksstrategi. Beslut hvad biblioteket skal kunne. [...] Og først derefter giver det mening at tale om økonomi". Han foreslog desuden, at en ny lov kunne indeholde et krav om, at alle kommuner skal have en biblioteksstrategi, der genbesøges i hver valgperiode.**

Øget medlemstal i DB

Organisatorisk har Danmarks Biblioteksforening også styrket sin position. Medlemstallet er steget fra 81 til 85 kommuner, hvilket vender en tidligere negativ udvikling. Dette er sket gennem benhårdt arbejde – herunder mange besøg rundt i landet for at skabe dialog mellem fagfolk og politikere. Foreningen har også lagt op til en ny struktur med to stående udvalg: "Demokrati og dialog" og "Læsning og læring" samt ad hoc-udvalg efter behov.

Bedre efteruddannelse

Fremadrettet pegede Paw Østergaard Jensen på, at foreningen skal blive bedre til at styrke det faglige ben. Bibliotekerne er i forandring, og der er behov for bedre efteruddannelse og en diskussion om, hvad det vil sige at være professionel bibliotekar i dag: "Vi bør skabe rum for faglig udvikling."

Afslutningsvis udtrykte Paw Østergaard Jensen en blanding af utålmodighed og optimisme: "Jeg er stadig utålmodig. Vi er ikke i mål. Men jeg er absolut optimist." Han så frem til den kommende valgperiode med håb om, at den ny bibliotekslov endelig vil blive til virkelighed, og han takkede alle samarbejdspartnere for det unikke og tillidsfulde samarbejde, der har bragt foreningen dertil, hvor den står i dag:

> **Tak for det helt unikke samarbejde mellem vores faglige og politiske valgte. Det har været et stærkt og tillidsfuldt samarbejde – og det er en af grundene til, at vi står, hvor vi gør i dag."**

//MC

Forperson: Paw Østergaard Jensen (A), Albertslund

"Bibliotekerne er én af de vigtigste fælles institutioner, vi har. De skaber sammenhængskraft, adgang til viden og muligheder for deltagelse i demokratiet. De fremmer den evne til kritisk læsning, som tiden kalder på. Jeg er glad for den tillid, vi har fået, og jeg ser frem til at fortsætte arbejdet med at sætte bibliotekerne endnu højere op på den politiske dagsorden."

Politisk næstforperson: Claus Mørkbak Højrup (V), Hjørring

"Vi står i en tid, hvor adgang til viden, kultur og oplysning er afgørende for både den enkelte borger og for vores fælles demokrati. Bibliotekerne spiller her en nøglerolle, og det er vigtigt, at vi fortsat sikrer stærke, lokale tilbud rundtom i hele landet."

Faglig næstforperson: Annette Wolgenhagen Godt, bibliotekschef i Odense Kommune.

"Retten til fri og lige adgang til viden er under forandring. Den digitale udvikling rejser nye spørgsmål om adgang, ejerskab og formidling. Her spiller bibliotekerne – og Danmarks Biblioteksforening – en afgørende rolle i at sikre, at alle borgere fortsat har adgang til litteratur, information og oplysning."

Se mere på kortlink.dk/db/2unyr

We Do Democracy

Simone Klint, seniorkonsulent, og Linea Sveistrup, konsulent, fra We Do Democracy, der leverer rådgivning i demokrati og deltagelse, havde fornøjelsen af at agere ramme for det meste af førstedagens program.

Demokratiet er i krise – der er mindre deltagelse og ringere demokratisk selvtillid hos særligt de unge – og vi mangler sprog og viden om løsningerne. We Do democracy skelner mellem to forskellige demokratier. Der er det tekniske med valghandlinger og formelle institutioner som Folketinget, og så er der *hverdagsdemokratiet*. Dét lever i foreningslivet, i måden vi taler sammen på, i andelsboligforeningen. Demokratisk fitness handler om at styrke hverdagsdemokratiet, og Demokratisk Impact er et forskningsprojekt, der måler på værdien af hverdagsdemokratiets handlerum. Hvilken effekt og hvilken værdi har de mange små og store handlinger?

Linea Sveistrup tog fra morgenstunden forsamlingen gennem en række demokratiske fitnessøvelser, for demokrati udøver man med sine demokratiske muskler – 10 af slagsen helt præcist - og muskler skal som bekendt trænes for at blive bedre og stærkere. Der er lyttemusklen, mobiliseringsmusklen, kompromismusklen osv.

Således nytrænede var forsamlingen klar til Simone Klint om eftermiddagen. Hun sammenlignede demokratiske handlinger med udlån af bøger. Hvordan måler man egentlig effekten og værdien? Man registrerer et besøg eller et udlån, men man fanger på ingen måde den værdi, borgeren fik ud af det, eller den der skabes. Måske var det ikke det store, men måske ændredes borgerens hele liv. Democratic Impact er et analyse- og evalueringsværktøj og et strategi- og planlægningsværktøj. Projektet er under udvikling i samarbejde med Trygfonden.

Det Biblioteksspolitiske Topmøde - stedet hvor man mødes om faglighed, fællesskab og festlighed ...

Læsernes dom: Niels Krause-Kjær vandt Læsernes Bogpris 2026

For 23. gang stemte landets læsere i vildskab, og resultatet var klart. Den prestigefyldte Læsernes Bogpris 2026 gik til forfatter og journalist Niels Krause-Kjær for hans samfundsengagerede roman *Ude for uden*.

Ved årets begyndelse nominerede Danmarks Biblioteksforening, Bibliotekernes Nationale Redaktion og Ordkraft ti meget forskellige, danske kvalitetsudgivelser. Efter tre ugers intens afstemning, hvor landets biblioteker spillede en stor rolle med at guide og formidle kandidaterne til læserne, løb Niels Krause-Kjær med sejren og præmien på 50.000 kr.

Prisen blev overrakt af Kirsten Boelt, bestyrelsesleder for Ord- og Litteraturfestivalen Ordkraft. I sin motiveringstale beskrev hun vinderbogen som en elegant, dybt personlig og samfundsengageret roman, der er skrevet i et nøgternt, næsten journalistisk sprog, som giver stor menneskelig troværdighed.

Ude for uden er en fortælling om Danmark i en brydningstid. Romanen skildrer den kulturelle revolution, der på blot to generationer fjernede bondekulturen og tabte provinsen i takt med, at mindre landbrug blev erstattet af store landbrugsfabrikker.

Kirsten Boelt roste Niels Krause-Kjær for hans evne til nænsomt at skildre bristede drømme og almene generationskonflikter på et solidt faglitterært fundament. Forfatteren, der siden 2023 har arbejdet på fuldtid med fiktionen efter en lang karriere som blandt andet vært på DR2 Deadline, kunne dermed lade sig hylde med læsernes egen pris.

Idéer til ny bibliotekslov

Mens vi venter på en ny kulturminister, fik forsamlingen mulighed for at forberede hans eller hendes skrivebord med idéer til, hvad der skal med i en ny bibliotekslov. Der kom mange svar på Slido, og redaktionen har ordnet dem i følgende tre dilemmaer og fire kategorier:

Dilemmaer	
Det centrale vs. det lokale:	Nationale minimumsstandarder og ensretning vs. frihed til at tilpasse biblioteket de lokale behov
Det digitale vs. det analoge:	AI, kildekritik, digitale platforme og SoMe vs. det fysiske bogmekka, ro, fordybelse og læseglæde
Lovopdatering vs. ny lov:	Sproglig opdatering af fx "videogrammer" o.lign. vs. helt ny lov med demokrati, bæredygtighed og velfærd.

Fire kategorier

Huset

Det fysiske mødested: Delte faciliteter (mødelokaler, studierum, kreative værksteder) og arena for debat

Social bæredygtighed: Fungere som 'de udsattes hjem' og et lokalt samlingspunkt i landdistrikterne.

Nye parametre: Biblioteket skal måles på relationsskabelse og demokratisk dialog – IKKE kun på besøgstal og udlån.

Strukturen

Ensartet adgang: Fælles nationale standarder for e-materialer (lige adgang uanset postnummer).

Økonomisk rygstød: Statens ansvar via minimumsfinansiering/normeringer for at sikre faglighed.

Lånesamarbejde: Værne om det stærke, interurbane (landsdækkende) lånesamarbejde.

Analogt

Bogmekka: Fastholde litteraturen og den gode historie som kernen i formålet.

Progressivt læsebegreb: Læsning er både fordybelse (empati/refleksion) og kritisk samfundsforståelse.

Det medmenneskelige møde: Værne om den personlige kontakt i et utvunget, analogt miljø.

Digitalt

Digital dannelse: Biblioteket som center for kildekritik, dataetik og AI-forståelse.

Nye læringsformer: Kodning, maker spaces, animation og tegning ind i skole- og dagtilbud.

Digital inklusion: Særlige, trygge tilbud til ældre og digitalt udsatte borgere.

KULTURUDFLUGTER

Lars Stentoft, direktør for Kultur & Udvikling i Viborg, præsenterede kommunens kulturpolitik og dagens tre kulturture.

Illu.: Marianne Levinsen Landskab og Kvant1

Tur til Domkirkekvarteret

Turen belyste den kultur- og byudviklingspolitik, der ligger bag genopretningen af Viborgs historiske hjerte. Viborg Kommune investerer 72 millioner kroner i det omfattende udviklingsprojekt "Det Nye Domkirkekvarter", som skal transformere området til en samlet kulturattraktion på internationalt niveau.

Inden for et ganske lille område i Domkirkekvarteret samles fortællingen om Danmarks historie. Her mødtes kirkemagten, kongemagten, retssystemet og demokratiet, da de første stænderforsamlinger mødtes på pladsen foran det gamle rådhus. Visionen er nu at binde kvarterets institutioner, bygninger og byrum sammen, så kulturarv, arkitektur og kunst forenes. Gåturen gav indblik i de nye, grønne og inviterende byrum samt tankerne bag det samlede projekt, der for alvor står helt klar i 2029.

Foto: Andreas Bang Kirkegaard

Tur til The Animation Workshop og Arsenalet

Viborg er blevet et internationalt kraftcenter for animation og visuel formidling. Det, der startede som et 1980'er-eksperiment for at aktivere unge, er i dag en officiel animationsuddannelse i verdensklasse og har derudover sikret Viborg den officielle status som *UNESCO Creative City* i kategorien Media Arts.

Udflugten gik til Viborgs gamle kaserneområde lige ved siden af Tinghallen, hvor succesen blev skabt, og hvor uddannelse, erhverv og kommunal strategi i dag smelter sammen i noget af en Askepot-historie. Udflugten belyste, hvordan Viborg bruger animation til meget andet end underholdning.

Tur til Exit Stage

Viborg er ikke kun 'animationshovedstad', men nu en by, hvor kreative, visuelle erhverv og teknologiske eksperimenter trives i et selvbærende økosystem. Byens seneste kulturinstitution, Exit Stage, er Danmarks eneste teater, der udelukkende arbejder med at sammensmelte traditionel scenekunst med moderne, virkelighedsmanipulerende teknologier.

Deltagerne fik mulighed for at opleve teatrets seneste produktion, "Skæbnen". Forestillingen beskrives som en omsluttende spøgelseshistorie i Virtual Reality (VR) med Sofie Gråbøl i hovedrollen, skrevet og instrueret af Exit Stage's kurator Christian Lollike med nykomponeret musik af Rasmus Zwicki.

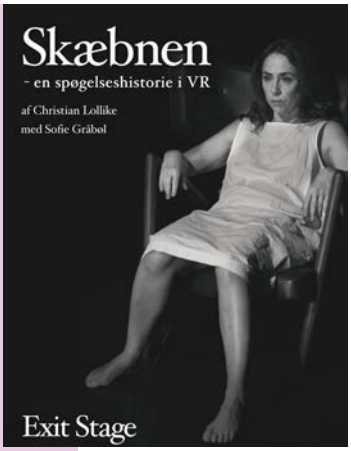

Magtudredning 2.0: Demokratiet glider baglæns – og biblioteket skal være ankeret

Verden oplevede store demokratiske tilbageskridt fra 2024 til 2025, hvor autokratier vandt frem, og USA mistede sin status som liberalt demokrati. Magtudredning 2.0 er sat i verden som en tilstandsrapport for det danske demokrati. Vi har et stærkt demokrati, men det er presset, sagde professor Lene Holm Pedersen, leder af forskningsenheden i Magtudredning 2.0. "Man taber ikke demokrati fra 100 til 0. Man glider langsomt baglæns," lød analysen fra forskningslederen.

Magtudredningen anvender et demokratibegreb i tre dele: Borgerne skal mægtiggøres. De skal kunne bruge deres stemme og ikke kun teknisk. Der skal være en demokratisk viljedannelse, hvor en fælles diskussion gør, at problemer kan komme på den politiske dagsorden. Og så skal vi kunne tage fælles beslutninger. Alt dette er stærkt i Danmark, men presses. Stigende ulighed i ressourcer og digitale kompetencer og stigende mistillid til samfundets institutioner er én udfordring. Fragmentering af samtalen på sociale medier og techgiganternes skævvridning af nyhedsstrømmen i en evig kamp om opmærksomheden er en anden.

Her er biblioteket en helt central demokratisk infrastruktur, "og det er skrevet direkte ind i formålsparagraffen," fremhævede Lene Holm Pedersen. Der er nemlig behov for inkluderende fællesskaber til samtale, der er behov for kvalitetssikring og kritisk sans, og for litteratur, hvor man lærer, der er andre mennesker, der tænker anderledes.

"Biblioteket er ovenikøbet den rare kommune", blev det påpeget i talen. Kommunen er ofte teknokratisk, men ikke på biblioteket!

Demokratiets styrke er DR's vigtigste kamp

"Når vi tænker strategisk, bliver vi nødt til at tænke udefra-og-ind. Ikke hvad vi kan tilbyde samfundet, men hvad samfundet har brug for fra os", lød budskabet fra DR's generaldirektør Bjarne Corydon. "For os er det vigtigste ret klart: Har vi om en generation stadig et velfungerende demokrati?" Det er den samfundsudfordring, der gennemsyrer hele DR's nye strategi.

DR's interne analyse peger på en skræmmende tendens: De kanaler og platforme, hvor danskerne henter deres nyheder, deles i stigende grad ikke længere med andre mennesker, og det betyder, at den demokratiske samtale mister robusthed. Ambitionen er derfor klar: DR skal være de bedste på nyheder! Og det kræver ikke mindst et digitalt ryk. "Det er svært at flytte en kæmpestor organisation, flytte mennesker, række ud efter nye kompetencer. Men hvis man ikke gør det, snakker man bare. Man skal mene det. Man må ikke gemme sig og lade sig kyse. Man skal spille for at vinde", slog generaldirektøren fast.

"Der er et vindue til at fikse nogle af disse problemer, men det er nok åbent kortere, end vi tror," vurderede Bjarne Corydon og

gjorde opmærksom på en fælles opgave mellem DR og folkebiblioteket. "Der er en public service-opgave i at bekæmpe misinformation og i at skabe overblik for folk. Jeg læser nyheder hele tiden, men det er ikke længere nok, for debatten foregår pludseligt alle mulige steder. Hvor er debatten, hvad handler den om, og hvad er fakta? Her kan vi helt sikkert samarbejde," slog generaldirektøren fast og tilføjede: "Kaffen er jo fantastisk i DR-byen, så kom forbi!"

Demokrati og trivsel

Maj Kordelin Paulsen, Randers Bibliotek, fra projektet Biblioteket fremmer trivsel og Anne Juhl Nielsen, Herning Bibliotek, fra projektet AGORA - Biblioteket i midten af demokratiet diskuterede bibliotekets rolle for demokratiet og trivsel. Du kan læse mere om "Biblioteket fremmer trivsel" i *Danmarks Biblioteker* nr. 1/2026, og du kan læse mere om "AGORA - Biblioteket i midten af demokratiet i dette nummer", side 24.

To strategier: Aarhus og København

Sarah Jarsbo (Ø), forperson for Kulturudvalget i Aarhus, og Christoffer Røhl Andersen (B), kultur-, fritids- og borgerserviceborgmester i Københavns Kommune diskuterede ligheder og forskelle på de to kommuners biblioteksstrategier – "Politik for Borgerservice og Biblioteker 2024-2032" i Aarhus og "Fælles handleplan for udviklingen af Københavns kulturhuse og biblioteker 2024-2028 i København." De to strategier kunne næppe være mere forskellige, og det afspejlede sig også i holdningen til behovet for en ny bibliotekslov. Sarah Jarsbo så gerne en ny lov med demokrati, arrangementer m.v. skrevet ind, mens Christoffer Røhl Andersen mente, at bibliotekets virke kan passes ind i den eksisterende lov, og i København er man laserfokuseret på bøgerne.

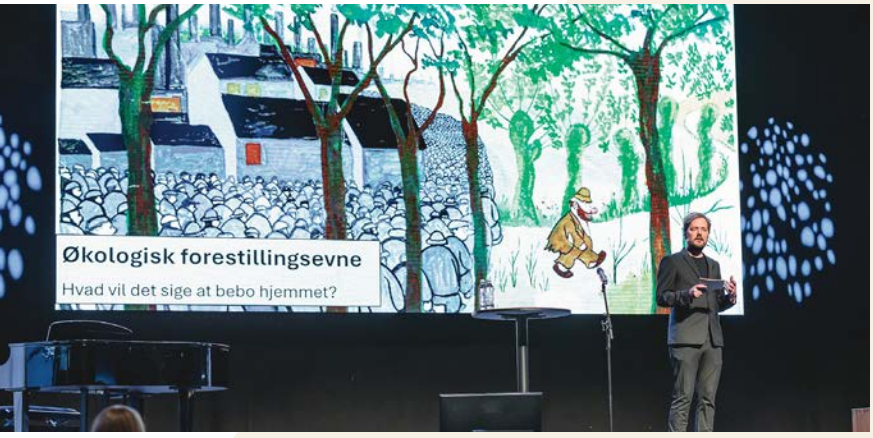

Ignite talks

Tre workshops eller en række "ignite talks" var valgmulighederne før frokost på andendagen. Jon Auring Grimm, Albertslund Bibliotek, fortalte om økologisk forestillingsevne – én af de syv ignite talks efter PechaKucha-modellen, hvor deltagerne er begrænset til 20 slides á 15 sekunder. Du kan læse mere om Jon Auring Grimms erhvervs-ph.d. med Albertslund Bibliotek i *Danmarks Biblioteker* nr. 1/2026.

Kan animation redde verden?

Og hvorfor vil Regner Grasten kun lave animation fremover? Det var to af spørgsmålene i panelet, hvor leder af The Animation Workshop i Viborg Kasper Kruse diskuterede med de tre filmskabere Irene Sparre, Puk Grasten og Regner Grasten. Der var også tid til emnerne demokratisk dannelse, fællesskab og samarbejde, konflikter og problemløsning samt børn og medier. Undervejs fik vi et indblik i det, der er animationsfilms særlige styrker og forudsætninger for at skabe universer, der understøtter demokratiudvikling og samfund.

DB UDVALGSSTRUKTUR 2026-29

Efter de regionale valg til repræsentantskabet og forpersonvalget på Biblioteksplitisk Topmøde i Viborg, afholdtes konstituerende repræsentantskabsmøde på Vartov fredag d. 22. maj 2026. Ad hoc-udvalg afventer første regulære repræsentantskabsmøde.

For perioden 2026-29 ser Danmarks Biblioteksforenings styrende organer således ud:

Forpersonskab: (Politisk forperson, politisk og faglig næstforpersoner)		
Paw Østergaard Jensen (fp.)	Albertslund	S
Claus Mørkbak	Hjørring	V
Annette Wolgenhagen Godt	Odense	Faglig

Forretningsudvalg: Forpersonskab + 4 politikere & 4 faglige		
Paw Østergaard Jensen (fp.)	Albertslund	S
Claus Mørkbak	Hjørring	V
Merete Due Paarup	Kolding	R
Kasper Solberg	Nordfyn	S
Lotte Kofoed	Frederiksberg	SF
Helle Bak Andreasen	Jammerbugt	V
Jakob Lærkes	Gladsaxe	Faglig
Kristine Nygaard	Aalborg	Faglig
Anne Juhl Nielsen	Herning	Faglig
Annette Wolgenhagen Godt	Odense	Faglig

Stående udvalg: Demokrati & dialog (5 politikere + 4 faglige)		
Christina Falkberg (fp.)	Gladsaxe	R
Bent Juul Sørensen	Ærø	DD
Oluf Johannes Prien	Halsnæs	SF
Kenneth Storm	Herning	LA
Jette Sloth	Odsherred	S
Kristine Nygaard	Aalborg	Faglig
Marie Østergård	Aarhus	Faglig
Marie-Louise Fischer Hoffman	Albertslund	Faglig
Mette Dalby	Vejle	Faglig

Stående udvalg: Læsning & læring (5 politikere + 4 faglige)		
Jesper Wittenburg (fp.)	Frederikssund	S
Leif Utermøhl	Lolland	Lokalliste
Helle Wisbech	Svendborg	EL
Benny Henrik Hansen	Vesthimmerland	V
Steen Søgaard Petersen	Brønderslev	Lokalliste
Matilde Berg Kjeldsen	Rebild	Faglig
Finn Christiansen	Vesthimmerland	Faglig
Heidi Aistrup Holt	Silkeborg	Faglig
Pernille Sonne	Dragør	Faglig

Det nye Repræsentantskab samlet på Vartov. Foto: DB

OTTE NYE STEDSSPECIFIKKE LYDVANDRINGER

Samarbejde mellem Biblioteket Sønderborg og lokale forfattere. Biblioteket har været tovholder og redaktør på projektet, der gik i luften den 6. maj 2026.

Det er næsten tre år siden, Karsten Skov fra Forfattergruppen Alssund for første gang besøgte Biblioteket Sønderborg for at diskutere et muligt lydvandringsprojekt. Gruppen havde tidligere udgivet antologierne *Alssund med andre øjne* og *Alssund og det store atlas* i samarbejde med biblioteket, men denne gang pegede ambitionerne i en ny retning.

Karsten Skov, der til daglig underviser på datamatikeruddannelsen på Syddansk Erhvervsakademi, forestillede sig i første omgang en teknisk løsning med såkaldte beacons, hvor lydfortællinger automatisk blev aktiveret bestemte steder på en rute. Den løsning viste sig hurtigt at være for kompleks i praksis, men selve idéen om stedsspecifik litteratur begejstrede litteraturformidler Line Kveiborg så meget, at hun gik i gang med at søge finansiering til projektet.
"Det interessante for mig var ikke teknologien i sig selv, men hvad der sker med litteraturen, når den bliver skrevet til et specifikt sted, hvor den også opleves," siger hun.

I stedet for at udvikle en ny teknologi valgte biblioteket at arbejde med en eksisterende platform, som kommunens naturvejledere bruger – appen Naturlandet Sønderborg. Dermed bliver litteraturen tilgængelig i en sammenhæng, hvor der allerede findes aktive brugere, og hvor mødet med litteraturen kan opstå uventet.

For stadsbibliotekar Carsten Dalgas er det en af projektets største styrker. "Ved at bruge naturvejledernes app kan biblioteket nå et publikum, som måske er mere naturorienteret end litteraturorienteret. Disse brugere kan nu få sig en anderledes oplevelse på vandrestier i Sønderborg og omegn. Det er det, man med et fint ord kalder serendipitet", tilføjer han. "At gøre sig en uventet, men værdifuld opdagelse uden bevidst at have søgt efter den."

Omgivelserne som medfortæller

Naturen har også spillet en afgørende rolle i skabelsen af lydfortællingerne. Alle otte lydfortællinger tager udgangspunkt i en helt særlig rute et helt særligt sted. Projektet har udfordret Karsten Skov og hans forfatterkollegaer til at gentænke deres skrivepraksis.
"Det har været både udfordrende og virkelig spændende at få

historien til at passe ind i omgivelserne," siger Karsten Skov, der har skrevet flere populære romaner om grænselandets historie. Historierne skulle ikke blot fungere som tekst på papiret, men som oplevelser i tid og rum – tilpasset ruter, tempo og ophold undervejs.
"Det er jo en ekstra dimension, fordi historien skal passe med den bevægelse, man har", siger han.

"Litteraturen bliver meget kropslig på den måde," siger Line Kveiborg, der sammen med projektmedarbejder Sigurbjörg Elín Hólmarsdóttir har gået ruterne adskillige gange for at afprøve teksterne i forhold til ruternes længde. Hun fremhæver samtidig det særlige ved stedsspecifikke fortællinger:
"De åbner ens sanser overfor omgivelserne. Det er anderledes end lydbøger eller podcasts, der typisk tager én væk fra det sted, man fysisk befinder sig."

Line Kveiborg og Sigurbjörg Elín Hólmarsdóttir har fungeret som redaktører på fortællingerne, der har læst første, andet og tredje udkast, givet feedback og slettet darlings. Ifølge Karsten Skov har samarbejdet om fortællingerne løftet kvaliteten markant.
"Jeg synes virkelig, niveauet er højt på deres redaktion – mindst lige så højt som på et forlag. De har forbedret min historie enormt."

Et litterært miljø med lokale rødder

SPOR blev realiseret med en bevilling på 500.000 kroner fra Villum Fonden på baggrund af en ansøgning udarbejdet af Line Kveiborg og Sigurbjörg Elín Hólmarsdóttir. For Forfattergruppen Alssund er den type partnerskaber afgørende.
"Vi har brug for den slags projekter for at komme ud over rampen", siger Karsten Skov. "Det er det, der driver os. Det er grunden til, at vi eksisterer som gruppe."

For Biblioteket Sønderborg er samarbejdet med lokale forfattere en bevidst prioritering og en del af en bredere indsats for at styrke det litterære miljø i kommunen. Line Kveiborg er foruden SPOR tovholder på Forfatterakademiet; en mini-Forfatterskole for unge forfatterspirer, og på bogmessen ORDRIG, der hylder lokal litteratur.
"For mig hænger det hele sammen. Hvis vi vil have et levende litterært miljø her i Sønderborg, kan vi ikke nøjes med at booke standardforedrag fra et bookingbureau. Vi må være medspillere", fastslår Line Kveiborg.

Biblioteket som mere end formidler

Med SPOR indtager Biblioteket Sønderborg en rolle, der rækker ud over klassisk biblioteksformidling. Tænketanken Cepos har for nylig været ude og kritisere, at folkebibliotekerne har bevæget sig for langt væk fra deres kerneopgave med et utal af arrangementer og initiativer, der ikke har noget med bogudlån at gøre. Så er det overhovedet bibliotekets opgave at være redaktør på ny litteratur?
"Når litteraturen er rammen, er det altid biblioteksrelevant", siger stadsbibliotekar Carsten Dalgas. Han mener i øvrigt ikke, at der er nogen grund til at lægge sig fast på en meget snæver definition af folkebibliotekernes opgave.
"Biblioteket er og bliver en demokratisk arena, som til enhver tid skal bestræbe sig på at være tidssvarende og relevant," mener han og fortsætter: "SPOR er stærk og vedkommende litteraturformidling båret af ny teknologi – og ikke mindst et sundhedsfremmende projekt, der bruger naturen som ramme og tager afsæt i det lokale. Det bliver faktisk ikke bedre!"

RIE HEDEDAL NIELSEN
Bibliotekar & Journalist, Biblioteket Sønderborg
Se mere om SPOR på biblioteket.sonderborg.dk/spor

Forfatterne bag SPOR. Foto: Peter Bjerke.

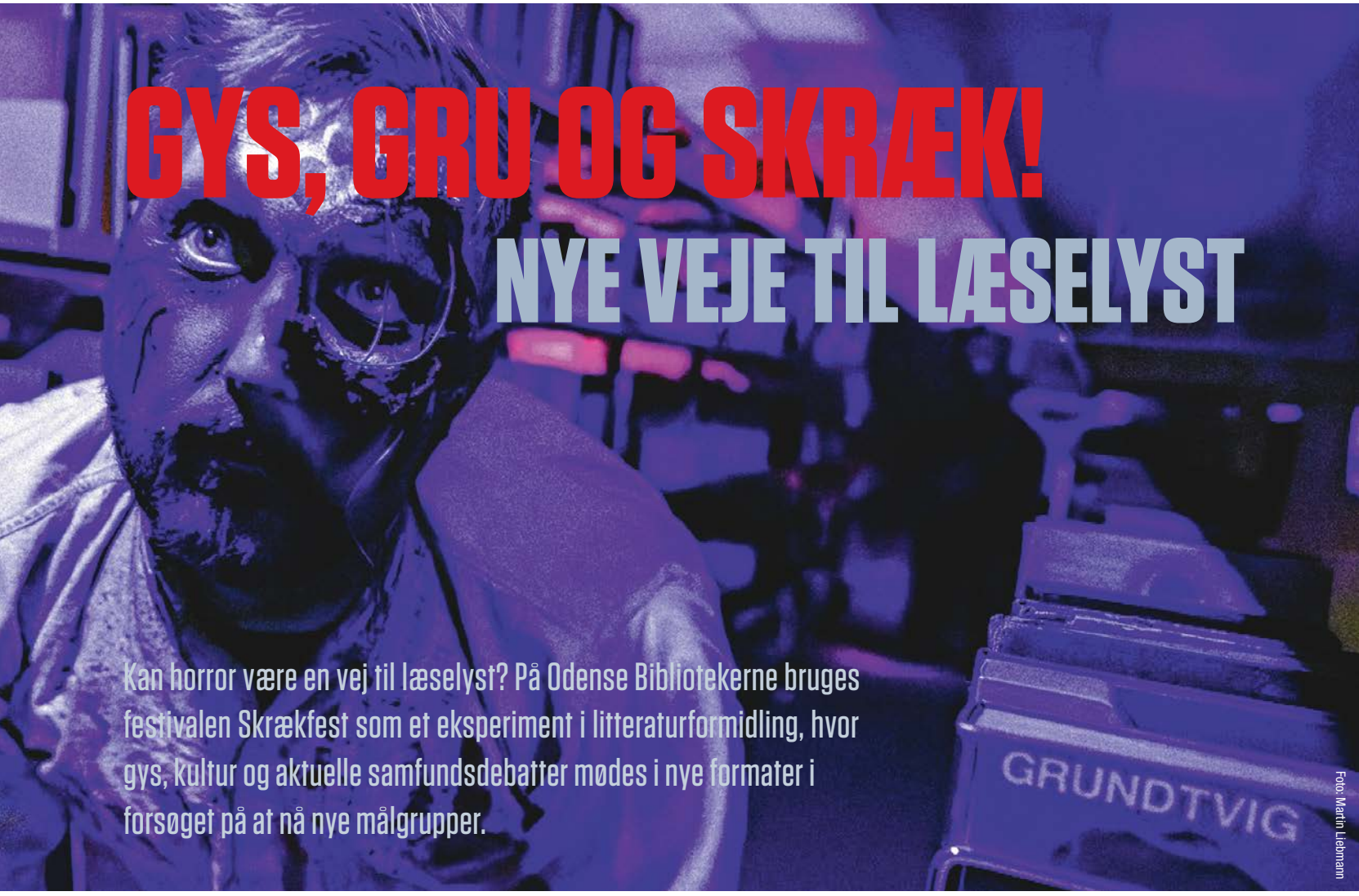

Foto: Martin Liebmann

GYS, GRU OG SKRÆK!

NYE VEJE TIL LÆSELYST

Kan horror være en vej til læselyst? På Odense Bibliotekerne bruges festivalen Skrækfest som et eksperiment i litteraturformidling, hvor gys, kultur og aktuelle samfundsdebatter mødes i nye formater i forsøget på at nå nye målgrupper.

Hvorfor skal et bibliotek overhovedet arrangere en horrorfestival? I en tid hvor læsning konkurrerer med streaming, sociale medier og kunstig intelligens, rejser det et mere grundlæggende spørgsmål: Hvordan skaber biblioteker nye veje ind i litteraturen?

Det spørgsmål er også centralt i kulturpolitikken i Odense.
"Når vi vil styrke læselysten, skal vi være åbne for, at der findes mange forskellige veje ind i litteraturen. Bibliotekerne skal både værne om bøgerne og samtidig turde udvikle nye formater, der kan engagere nye generationer af læsere", siger Lars Christian Lilleholt, rådmand for By og Kultur i Odense.

Siden festivalens begyndelse i 2018 har ambitionen ikke kun været at hylde horrorgenren, men også at bruge den som indgang til læsning og til samtaler om samtidens udfordringer.
I 2026 samlede festivalen ca. 2.400 besøgende til foredrag, oplæsninger, workshops og kulturelle arrangementer på biblioteket, spillesteder og biografer.
Festivalen er tværæstetisk, men med et tydeligt litterært udgangspunkt. Forfatterforedrag, oplæsninger og samtaler udgør kernen i programmet. Samtidig inddrages film, musik, VR og brætspil som indgange til litterære universer. Mange møder i dag horrorgenren gennem film eller spil. Ved at tage udgangspunkt i disse medier forsøger biblioteket at åbne døren til litteraturen.
I 2026 havde festivalen temaet *teknologisk* horror. Her blev litterære fortællinger om kunstig intelligens, robotter, overvågning og genetisk manipulation sat i dialog med nutidens teknologiske udvikling. Når klassiske og nyere værker perspektiveres til aktuelle samfundsdebatter, bliver litteraturen ikke kun underholdning, men også en ramme for refleksion over samtidens dilemmaer.

At forny biblioteket uden at miste kernen

Når biblioteker udvikler nye formater, opstår ofte et centralt spørgsmål: Hvor langt kan man bevæge sig væk fra den klassiske bogsamling uden at miste institutionens kerne?
Den amerikanske økonom og forsker i virksomhedsstrategi fra Harvard University, Chris Zook, beskriver dette dilemma gennem begrebet founder's mentality: Organisationer må løbende forny sig, men samtidig fastholde deres kernekompetencer.
Skrækfest afspejler denne balance ved at udvikle biblioteket som fællesskabende kulturhus uden at give slip på dets litterære kerne. Derfor tager en stor del af festivalens arrangementer fortsat udgangspunkt i litterære værker og forfatterskaber.

I en digital tidsalder, hvor meget kulturforbrug foregår via strea-

mingtjenester og onlineplatforme, kan netop den fysiske ramme omkring litteraturen samtidig blive et særligt aktiv for biblioteket.

Læselyst i opmærksomhedsøkonomien

Et centralt argument for festivalen handler om læsningens vilkår i en tid præget af digital distraktion. Allerede i 1990'erne lancerede den amerikanske forsker inden for digital økonomi Michael H. Goldhaber begrebet opmærksomhedsøkonomi. Pointen er, at brugernes opmærksomhed i internettets tidsalder er blevet en knap ressource.

I takt med den voksende informationsmængde konkurrerer medier, platforme og virksomheder konstant om vores opmærksomhed. Distraktion er derfor ikke længere blot et individuelt problem, men en strukturel del af det digitale økosystem. Denne udvikling gør det endnu vigtigere at skabe rum for fordybelse. Ifølge Maryanne Wolf, internationalt anerkendt professor i læsning og neurokognition ved UCLA, kan dyb læsning – deep reading – styrke både koncentration, refleksion og empati.

Flere initiativer forsøger derfor at omsætte idéen om dyb læsning til konkrete aktiviteter for børn og unge.

Med udgangspunkt i horrorlitteraturen forsøger Skrækfest bl.a. at invitere især unge brugere ind i denne form for fordybelse. Festivalen arrangerer skriveworkshops for skoleklasser samt kreative aktiviteter for børn og unge, hvor deltagerne arbejder med deres egne gyserfortællinger.

Horror som ramme for samfundsdebatter

Skrækfest er dog ikke kun en litterær festival, men også et forum for samtaler om samtidens udfordringer. I temaet teknologisk horror indgik blandt andet foredrag om unges digitale liv og brug af kommunikationsplatforme. Her bidrog forskeren Lykke Møller Kristensen med perspektiver på børns og unges digitale fællesskaber.

Når horrorens dystopiske fortællinger kobles til aktuelle teknologiske problemstillinger, opstår der en ramme for debat om alt fra kunstig intelligens til sociale medier. Genrens klassiske spørgsmål – hvad sker der, når teknologi eller videnskab løber løbsk – viser sig ofte at være overraskende aktuelle. Samtidig understøttes temaet for Skrækfest på eReolen med litteraturlister, hvilket viser, hvordan fysiske arrangementer og digital formidling kan understøtte hinanden.

Biblioteket som fælles rum for refleksion

I en digital tidsalder, hvor læsning konkurrerer med streaming, sociale medier og kunstig intelligens, bliver spørgsmålet om nye veje ind i litteraturen stadig mere centralt. Netop behovet for nye indgange til læsning er også noget, der optager kulturpolitisk i kommunen.

"Læselyst opstår ikke kun i stilhed mellem reolerne. Den opstår også i fællesskaber og gennem stærke kulturoplevelser. Når biblioteker tør eksperimentere med nye formater som Skrækfest, kan det åbne litteraturen for helt nye målgrupper," siger Lars Christian Lilleholt, rådmand for By og Kultur i Odense, og fortsætter: "Det handler i sidste ende om at sikre, at litteraturen fortsat spiller en levende rolle i vores fælles kultur."

Netop denne tanke ligger også bag festivalens udvikling siden 2018. Når litteraturen sættes i centrum for fælles oplevelser – gennem foredrag, film eller kreative workshops – kan biblioteket skabe både læselyst og refleksion. Skrækfest er et forsøg på netop dette: strategisk at nå nye målgrupper og styrke lysten til litterær fordybelse uden at give køb på bibliotekets kerneopgave.

Kan horror så være en vej til læselyst?

Hvis gyset kan få nye læsere til at åbne en bog og engagere sig i litteraturens spørgsmål om teknologi, etik og menneskelighed, er svaret måske ja. I en tid præget af informationsstrømme, kunstig intelligens og konstant digital distraktion kan bibliotekets fælles rum for fordybelse vise sig at være vigtigere end nogensinde.

NIELS MARK
Konsulent for musik & tværgående arrangementsvirksomhed, festivalleder af Skrækfest. Odense Bibliotekerne

Foto: Martin Liebmann

Dark Market under Skrækfest.

Foto: Karsten Keller

Forfattertalk med Lars Thomassen, Alfabetserien.

Et nyt projekt hvor alle landets kommuner kan følge med, hente inspiration, anvende materialer og koncepter.

LÆSEKULTUR I FORANDRING

I Danmark har vi en forståelse af, at læsning danner mennesker. Uden en stærk læsekultur mister vi en vigtig nøgle til dannelse, demokratisk deltagelse og fællesskab. Danske børn har lavere læseglæde end tidligere. Samtidig peger forskning på, at digitale vaner både hos børn og voksne er med til at ændre og udfordre læsevanerne. Flere forskere peger på bekymrende tendenser. Der er derfor brug for nye og mere inkluderende tilgange, hvor børn og unges liv ses i et helhedsperspektiv, og hvor der arbejdes i alle relevante arenaer, i fritiden, i familien og i skolen. Den tilgang samarbejder på tværs institutioner og civilsamfundet, og det danner afsættet for *Læsekultur i forandring*, der netop er sat i søen.

Projektet samler frem til sommeren 2028 folke- og skolebiblioteker, lokale foreninger og en række nationale aktører i en fælles indsats, hvor vægten primært ligger på en bred forståelse af læsekultur og i mindre grad på den enkeltes læselyst. Læsekultur handler ikke kun om den enkelte læsers motivation, men om de fællesskaber, sammenhænge og praksisser, hvor læsning indgår. Med andre ord: Læsning bliver stærk, når den deles.

Tre spor i en samlet indsats

Læsekultur i forandring er organiseret i tre spor, som til sammen dækker centrale arenaer i børn og unges liv.

- Spor 1 med fokus på unges læsekultur har unge mellem 15 og 25 år som målgruppe. Her er det vigtigste metodiske greb involvering. Det betyder, at unge ikke kun skal være modtagere, men i højere grad være til at skabe og forme aktiviteter. Gennem bl.a. ung-til-ung-metoder og deltagerbaseret forskning undersøger projektet i dette spor, hvad der motiverer unge til at læse, og hvordan nye fællesskaber kan opstå. Lokale aktiviteter i kommunerne udvikles og afprøves sammen med unge og samles senere i koncepter, som kan bruges bredere.

- Spor 2 fokuserer på læsekultur i familier og i fritiden. Her er ambitionen at flytte læsningen ud af de traditionelle rammer og kombinere den med bevægelse, leg og allerede eksisterende fællesskaber, også på tværs af generationer i familier og i forskelligartede fritidsarenaer. Sammen med idrætsorganisationer udvikles lokale aktiviteter, hvor læsning integreres i eksisterende fællesskaber. I 2027 kulminerer arbejdet i en landsdækkende festuge, hvor læsning fejres på tværs af landet. DGI bliver en central samarbejdspartner i dette spor.

- Spor 3 handler om samarbejde mellem folkebiblioteker og skoler, og det bygger videre på eksisterende, veldokumenterede erfaringer med at styrke børns læseglæde gennem samarbejde mellem de to institutioner. Her er der en opmærksomhed på kontinuitet og på at udbrede, implementere og justere

Projektet *Læsekultur i forandring* er udviklet som svar på et nationalt open call fra Kulturministeriet, som blev offentliggjort i sommeren 2025 og som havde til formål at styrke læsekulturen blandt børn og unge i Danmark gennem samarbejdsbaserede og skalerbare tiltag.
Projektet løber fra 1. maj 2026 til 1. maj 2028.
Bevillingen på 21 mio. kr. kommer fra de statslige udviklingsmidler på biblioteksområdet, der er afsat på finansloven for 2025. Følg projektet på www.fremtidensbiblioteker.dk

det, der allerede virker og som er afprøvet i *National indsats for børn og unges læseglæde* (2023-2025). Kommuner får adgang til gennemprøvede koncepter, støtte og faglig sparring til at tilpasse dem lokalt.

Fællesskab og samarbejde som fundament

En central pointe i projektet er, at læsekultur ikke kan løftes af én aktør alene. Derfor er indsatsen organiseret som et bredt konsortium med deltagelse fra blandt andre biblioteker, uddannelsesinstitutioner, organisationer og vidensmiljøer. Kommuner kan deltage på forskellige niveauer, uanset størrelse og ressourcer, og kan med forskellige udgangspunkter bidrage med erfaringer, data og lokale aktiviteter.

Projektet lægger stor vægt på at udvikle og dele viden, der er direkte anvendelig. Det sker blandt andet gennem:

- kvalitative undersøgelser af unges og familiers læsevaner
- lokale eksperimenter og aktiviteter i kommunerne
- løbende opsamling af erfaringer og metoder
- Webinarer og netværk for fagprofessionelle.

> Ambitionen er at skabe en fælles national vidensbase, som både deltagende og ikke-deltagende kommuner kan få gavn af. På den måde bliver lokale erfaringer løftet til et niveau, hvor de kan inspirere bredt.

Tænketanken Fremtidens Biblioteker står i spidsen for det konsortium, der sammen skal realisere projektet. Konsortiets hovedaktører er Det Digitale Folkebibliotek, CFU Danmark (centre for undervisningsmidler), Danmarks Biblioteksforening, centralbibliotekerne og UNG KULT. Sidstnævnte arbejder med den mission, at ungdomskultur skal skabes af unge, for unge, og det skal foregå lokalt, regionalt og nationalt. Blandt de øvrige samarbejdspartnere er Skolebiblioteksforeningen, Landsforeningen Skole & Bøger, DGI og SUMH (Sammenslutningen af Unge med Handicap). Konsortiekonstruktionen bag indsatsen er afgørende, fordi den sikrer bred repræsentation af arenaerne skole, familie, fritid og civilsamfund og dermed danner grundlaget for en indsats, der rækker langt ud over bibliotekssektoren.

Projektleder er Christina Wandi, der tidligere har arbejdet med biblioteksudvikling i Københavns Kommune og som leder i Rudersdal Bibliotekerne.
"Jeg ser et stort potentiale i projektet, fordi det samler så mange forskellige kræfter omkring børn og unges læsekultur. For mig ligger styrken i mødet mellem de mange fagligheder, erfaringer og fællesskaber, som projektet bringer sammen omkring børn og unge," siger Christina Wandi.

En indsats med national rækkevidde

Selvom projektet tager afsæt i lokale aktiviteter, er målet nationalt. Alle landets kommuner kan følge med, hente inspiration og anvende materialer og koncepter. Digitale kampagner og formidling via bibliotekernes platforme skal sikre, at indsatsen også når borgere, som ikke i forvejen bruger bibliotekerne.

Læsekultur i forandring bygger på den tænkning, at læsning ikke kun er en individuel færdighed, men en fælles opgave. Når læsning bliver en del af sociale fællesskaber i klubhuset, i familien, på biblioteket og i skolen er der flere chancer for, at flere børn og unge oplever den som meningsfuld. Projektet er dermed ikke kun en indsats for at få flere til at læse. Det er en indsats for at skabe nye måder at være sammen om litteratur på.

LISBET VESTERGAARD
Konsulent, Tænketanken Fremtidens Biblioteker

NÅR BIBLIOTEKET

Fem biblioteker på tværs af landet har undersøgt, levans og værdi i områder uden et lokalt bibliotek.

Biblioteker i Helsingør, Hillerød, Slagelse, Brønderslev og Vejle har i projektet Liv i landsbyen, støttet økonomisk af Slots- og Kulturstyrelsen, gennem 2024 og 2025 arbejdet med at finde nye måder at være til stede på i mindre bysamfund uden en fysisk biblioteksfilial. I samarbejde med borgere, foreninger og lokale aktører er der udviklet og afprøvet 125 konkrete indsatser. Erfaringerne er nu samlet i en startpakke, som skal gøre det lettere for andre biblioteker at arbejde i samme retning. Fra første kontakt til lokal forankring.

Udgangspunktet for projektet var enkelt: Når afstanden til nærmeste bibliotek vokser, falder brugen. Samtidig spiller adgang til kultur og fællesskaber en central rolle for sammenhængskraften i mindre bysamfund og for, om de opleves som attraktive bosteder. Derudover viser en større undersøgelse fra Realdania og Danmarks Statistik, at livskvaliteten generelt er lidt højere i land- og ø-kommuner, og at nære relationer og naboskab har stor betydning for trivsel. Spørgsmålet er derfor ikke kun, hvordan biblioteket får flere mennesker i husene, men hvordan det bliver en del af det liv, mennesker allerede lever udenfor for bibliotekets murer.

> "Vi har forsøgt at samle det, vi selv manglede i starten: En måde at komme i gang på, uden at det bliver for abstrakt eller for stort", forklarer projektleder Stine Skotte Mikkelsen fra Helsingør Kommunes Biblioteker.

Tag udgangspunkt i det liv, der allerede udspiller sig

En central indsigt fra projektet er, at der i de fleste landsbyer er langt mere liv, end forestillingen om 'udkantsdanmark' ofte antyder. Fællesskaber og lokale initiativer eksisterer allerede ofte båret af få engagerede kræfter. Det er i samspil med disse, at bibliotekets arbejde må tage sin begyndelse. Ikke med færdige idéer, men med opmærksomhed og nysgerrighed på det, der allerede sker.

Flere biblioteker oplever, at lokalsamfundene ikke nødvendigvis selv henvender sig med konkrete ønsker, bl.a. fordi kendskabet til bibliotekets muligheder måske er begrænset. Biblioteket må derfor selv opsøge samarbejdspartnere og allerede igangsatte initiativer og først derfra afklare, hvor det giver mening at engagere sig. Når biblioteket kobler sig på eksisterende initiativer, opstår der en anden form for relevans, og aktiviteten behøver ikke bæres af biblioteket alene ligesom deltagelsen ikke skal opbygges fra bunden. Uden lokal forankring bliver nye tiltag omvendt kortvarige.

At bidrage uden at overtage

Erfaringerne fra de 125 indsatser viser tydeligt, at aktiviteter skal skabes *med* borgerne, ikke *for* dem. Samskabelse har derfor været projektets vigtigste greb. I sin evaluering af projektet formulerer samskabelsesekspert Jens Ulrich fra Ulrich Consult det sådan: "Man kan ikke skabe liv for lokalsamfundene, kun sammen med lokalsamfundene."

Fællesskab om natur i Tikøb.

Samskabelse kræver dog tydelige rammer. Uklare roller og forventninger skaber hurtigt usikkerhed og biblioteket må være tydeligt om, *hvad* det kan bidrage med. Særligt i områder uden daglig kontakt kan der let opstå forventninger, som ikke matcher virkeligheden. En vigtig indsigt er derfor, at arbejdet skal tage afsæt i de kompetencer, biblioteket allerede har. Det handler ikke om at kunne alt, men om at kunne noget tydeligt. Her har fællesskaber omkring litteratur, musik, lokalhistorie, natur og børnekultur vist sig som oplagte indgange.
En anden central erfaring er, at samskabelsen fungerer bedst, når samarbejdet tager afsæt i konkrete interesser, der allerede lever lokalt.

I Tikøb i Helsingør Kommune var der et ønske om et fællesskab omkring naturoplevelser. Behovet var der allerede, men manglede retning. Biblioteket hjalp med at konkretisere idéen og skabe en ramme, hvor deltagerne kunne tage ejerskab.
"Vi manglede lige det sidste skub til at komme i gang. Og det fik vi fra biblioteket," fortæller en deltager. "Det var afgørende, at vi ikke kom med en færdig løsning, men understøttede borgerne i at finde deres egen," fortæller Stine Skotte.
Resultatet blev en ny familiespejdergruppe. Men det afgørende var fællesskabet, der voksede frem som konsekvens af samarbejdet.

Relationer før aktiviteter

I projektets opstart var det nærliggende at arbejde med kendte

RYKKER UD

hvordan biblioteker kan skabe re-
Nu er de klar til at dele erfaringer.

Bæredygtighed i hverdagen i Højen.

formater. Men efter 125 indsatser står en anden erkendelse tilbage: Det afgørende er ikke aktiviteten i sig selv, men relationen.

> "Vi gik fra at tænke i arrangementer til at tænke i relationer. Det lyder enkelt, men det ændrer faktisk hele måden, man arbejder på", forklarer Anders Østergaard Andersen, kulturformidler ved Vejle Bibliotekerne.

Relationer opstår dog sjældent af sig selv. De skal opsøges. Først med overblik over lokale aktører og dernæst med at møde op dér, hvor livet udfolder sig – til generalforsamlinger, i forsamlingshuse eller ved lokale arrangementer.
Det blev bl.a. tydeligt i Højen ved Vejle, hvor et samarbejde voksede frem om bæredygtighed i hverdagen. En gruppe borgere arbejdede allerede med at dele materialer og ændre vaner i lokalsamfundet. På den baggrund inviterede familien Sommerhave naboer ind til et arrangement, hvor de delte erfaringer med hverdagsbæredygtighed og viste, hvordan man konkret kan leve med færre ressourcer. Biblioteket bidrog med sparring, formidling og struktur, der gjorde arrangementet mere tilgængeligt og synligt i lokalområdet.
"Vi er optaget af, hvordan man kan gøre noget konkret i hverdagen, og hvordan man kan gøre det sammen," fortæller Rasmus fra familien.
Biblioteket understøttede det, der allerede var sat i gang. "Det fungerede, fordi biblioteket tog udgangspunkt i det, vi selv havde sat i gang," siger Rasmus.

Eksemplet fra Højen viser, at aktiviteter vokser frem af relationer. At relationen ikke skal være et biprodukt af aktiviteten, men en forudsætning for, at arbejdet overhovedet kan lykkes.

En ny rolle for biblioteket

Startpakken udgives i starten af juni og samler konkrete greb. Den peger samtidig på en forskydning i bibliotekets rolle.
"Hvis vi vil være bibliotek for alle, og dermed også understøtte den demokratiske deltagelse, må vi en gang imellem turde bevæge os derud, hvor borgerne er og skabe noget sammen med dem. Det håber vi, at startpakken kan motivere til", siger kulturkonsulent Anna Kristine Zieler fra Slagelse Bibliotekerne.

I områder uden et fysisk bibliotekstilbud handler det ikke om at gentage kendte formater, men om en anden faglig tilgang med mindre fokus på klassiske bibliotekstilbud og mere på proces og dialog.
Som Jens Ulrich formulerer det, er bibliotekets opgave at "kvalificere, sprede, forbinde eller forankre" eksisterende initiativer. At få noget til at hænge sammen frem for at starte det hele selv. Det er en rolle, der kræver mindre kontrol og større nysgerrighed.

En nyere undersøgelse understreger denne pointe. I projektet *Biblioteker fremmer trivsel* beskrives biblioteket som et af samfundets mest stabile og inkluderende hverdagsmiljøer, hvor mennesker kan opleve ro, tryghed, inspiration og fællesskab uden krav om forbrug eller præstation.Selv små møder og lavintensive fællesskaber kan have stor betydning for den enkeltes trivsel. Biblioteket fungerer som et rum, hvor man kan være alene uden at være ensom, og hvor relationer kan opstå uden at være planlagt.
Det peger på, at biblioteket også må interessere sig for borgere, der af forskellige årsager, heriblandt geografiske, ikke har adgang til de fysiske rum. Ikke ved at flytte hele biblioteket ud, men ved at arbejde med de kvaliteter, der skaber trivsel – og bringe dem i spil dér, hvor mennesker allerede er.

Det kan udfordre den klassiske forståelse af biblioteket. Men projektet viser en retning. En retning, hvor biblioteket bliver en del af det liv, der allerede er i gang, og hvor arbejdet må foregå dér, hvor mennesker er.

Fra sted til relation.
Fra tilbud til deltagelse.
Fra institution til medspiller.

ANDERS ØSTERGAARD ANDERSEN
Kulturformidler, Vejle Bibliotekerne

Fotos: Biblioteket

AGORA

Ny model og værktøjskasse til bibliotekernes demokratiarbejde

Hvilken rolle spiller bibliotekerne i demokratiet?
I projekt 'AGORA – Biblioteket i midten af demokratiet' har vi, otte midtjyske biblioteker, de seneste 2,5 år udforsket, hvordan folkebibliotekerne kan være et aktivt og relevant demokratisk rum, og hvilken position vi bør indtage i den større samtale om samfundets udfordringer. Nu er vi ved vejs ende med projektet, og vi er stolte af at kunne dele vores resultater med resten af landets folkebiblioteker og øvrige interesserede aktører – herunder to helt nyudviklede produkter, der kan bidrage til at kvalificere og styrke demokratiarbejdet på landets biblioteker.

Afsluttende konference

Mandag den 4. maj samledes 100 deltagere fra 30 forskellige biblioteker til AGORA-projektets afsluttende konference i Aarhus. Dagen bød bl.a. på panelsamtale med deltagelse af Michael Bang Petersen, professor ved Aarhus Universitet og projektleder på Magtudredningen 2.0, Nina Palesa Bonde, programchef for ytringsfrihed i Tænketanken Justitia, og Freja Scheufens Bøgedal, demokratiiværksætter og -formidler i Kulturforeningen Aarhus Volume. Panelet drøftede, hvordan bibliotekerne fortsat kan udvikle sig som arenaer for demokratisk dannelse og deltagelse.

Loida Garcia-Febo, international bibliotekskonsulent og tidligere direktør for American Library Association, leverede et tankevækkende vidnesbyrd fra USA om de tendenser, hun ser i det amerikanske biblioteksvæsen, deres betydning for demokratiet, og hvad vi som biblioteker kan gøre. I oplægget pointerede Loida Garcia-Febo bl.a., at når biblioteker og bibliotekarer presses, så udfordres selve demokratiet, ligesom hun fastslog vigtigheden af bibliotekerne i forhold til samfundets demokratiske infrastruktur, samt at demokratiindsatser på bibliotekerne aldrig må blive et individuelt arbejde, men er et kollektivt ansvar.

Casper Hvenegaard Rasmussen, lektor og Ph.d. ved Københavns Universitet, perspektiverede Garcia-Febos oplæg til en dansk kontekst og gav sit bud på bibliotekernes rolle og fremtid i det danske demokrati.

Endelig kunne vi præsentere resultaterne af AGORA-projektet – og give konferencens deltagere mulighed for at afprøve den nyudviklede *Demokratirollemodel* og *AGORA Værktøjskasse*. Alle deltagende biblioteker fik en fysisk udgave af værktøjskassen og modellen med hjem.

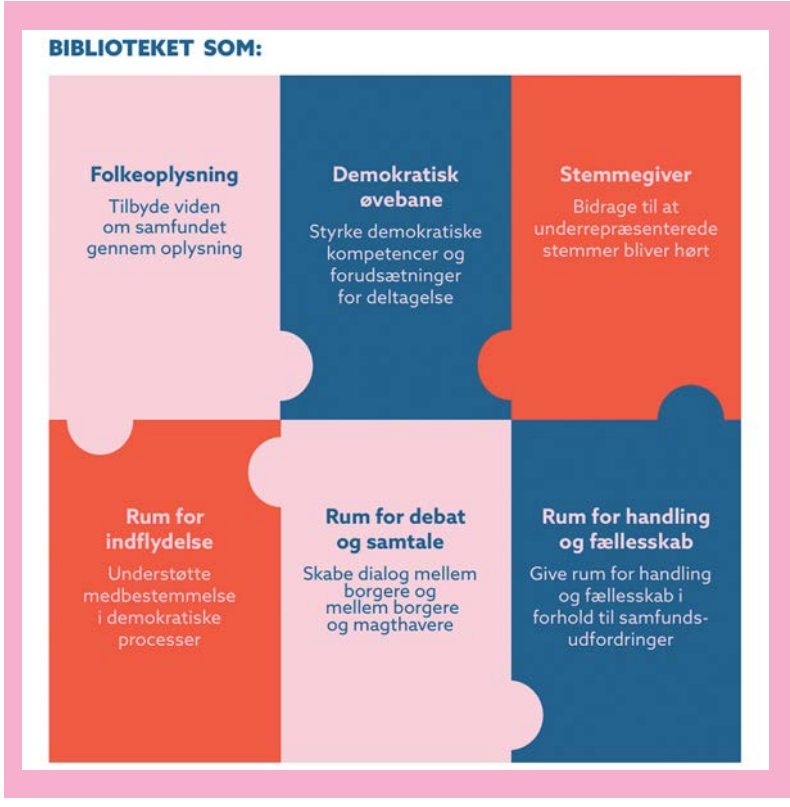

Demokratirollemodellen

Og hvor står vi så nu? Med afslutningen på AGORA-projektet har de otte projektbiblioteker fået etableret et stærkt fundament til at arbejde videre med vores lokale demokratiindsatser. Således har vi, udover et væld af praktiske erfaringer, udviklet fælles sprog og referenceramme for bibliotekernes demokratiarbejde. Demokratirollemodellen og AGORA Værktøjskassen er klar til at blive implementeret i vores daglige arbejde. Desuden holder vi fast i sparring på tværs af bibliotekerne, som vi har haft rigtig gode erfaringer med i projektet.

100 deltagere fra 30 biblioteker var med til projektets slutkonference.

AGORA Værktøjskasse med demokrativærktøjer.

To nye produkter til brug på landets biblioteker

Demokratirollemodellen er resultat af det fælles sprog for bibliotekernes arbejde med demokrati, som vi har udviklet gennem prøvehandlinger, inspiration fra eksterne eksperter og analyser af både eksisterende og nye demokratiaktiviteter.
AGORA Værktøjskassen er en let tilgængelig og systematiseret samling af de konkrete metoder og 'værktøjer', som vi har brugt og udviklet undervejs i vores demokratiarbejde.

Demokratirollemodellen

Modellen omfatter seks forskellige roller, som folkebibliotekerne kan indtage i demokratiunderstøttende aktiviteter.
Modellen og rollerne kan både anvendes, når I arbejder på strategisk niveau med bibliotekets demokratiindsats, og når I udvikler og planlægger konkrete demokratiaktiviteter.
Modellen kan sikre strategisk retning og prioritering i forhold til det enkelte biblioteks demokratiindsats, styrke kvaliteten i de enkelte demokratiaktiviteter, og bidrage med fælles sprog og forståelse omkring bibliotekernes demokratiarbejde generelt. Vi anbefaler, at I anvender Demokratirollemodellen i samspil med AGORA Værktøjskasse.

AGORA Værktøjskasse

I AGORA-projektet har vi eksperimenteret meget og afprøvet en lang række formater, greb og tilgange, hvilket har ført til megen værdifuld læring og erfaringsudveksling. Arbejdet har åbnet vores øjne for (nogle af) de mange værktøjer, vi kan anvende til at skabe vellykkede demokratiaktiviteter. De er nu samlet i en værktøjskasse, så de kan komme demokratimedarbejdere på tværs af landet til gavn. AGORA Værktøjskasse kan bruges i udvikling, planlægning og eksekvering af demokratiaktiviteter på jeres lokale biblioteker.

Den indeholder 43 demokrativærktøjer fordelt på kategorierne:

- Borgerinvolvering
- Det fysiske rum
- Faste koncepter
- Planlægning og evaluering
- Strategisk målgruppearbejde
- Øget deltagelse

Hvert værktøj indeholder en beskrivelse af, hvad I kan bruge det til, et konkret eksempel på værktøjet i brug samt en guide til, hvordan I kan anvende det på eget bibliotek. Værktøjerne err desuden vist med ikoner, der anfører, hvilke demokratiroller værktøjet er særligt anvendeligt til. Hvis I eksempelvis ønsker at eksperimentere med en bestemt demokratirolle, er det eneste I behøver at gøre altså at kigge efter ikonet på værktøjerne.

Hent mere information på www.herningbib.dk/agora og QR-koden. Her finder I også en digital version af både Demokratirollemodellen og AGORA Værktøjskasse.

Fysisk værktøjskasse: Vi er ved at få produceret flere af de fysiske AGORA Værktøjskasser. Kontakt bibjki@herning.dk. Stykprisen for værktøjskassen er kr. 275.

JEPPE KIRKETERP
Projektleder og udviklingskonsulent, Herning Bibliotekerne
Tlf.: 61937747, e-mail: bibjki@herning.dk

Fotos: Biblioteket

Projektet har modtaget tilskud fra Udviklingspuljen for folkebiblioteker og pædagogiske læringscentre, Slots- og Kulturstyrelsen.

GENRELÆSNING I DATA:

MOD EN FÆLLES VÆRKTØJSKASSE TIL SAMLINGSANALYSE

En etårig, flersporet pilotundersøgelse om københavnernes romancelæsning skal vise vej mod nye modeller for arbejdet med litteratur, brugere og samlingsanalyse i Københavns Biblioteker.

I København har vi længe arbejdet på, at arbejdet med samlingen kan foregå på baggrund af den bedst mulige viden. Selv med den nemmere adgang til biblioteksdata via værktøjer som Nøgletal Live (se side 28) møder vi dog en fælles udfordring: Der findes ingen håndbog til databaseret samlingsanalyse.

Hvilke spørgsmål er egentlig relevante i udvikling af samlingen? Hvilke kilder og metoder kan bedst besvare dem? Her er vi ofte udfordret af kvaliteten af den tilgængelige information. Nationale undersøgelser behandler typisk læsning og udlån i et abstraktionsniveau langt fra bibliotekarisk praksis – og faglig viden særligt om voksnes fritidslæsning er ofte uformel og fragmenteret.
Cirkulations- og beholdningstal kan dække meget, men afhænger af bibliotekssystemernes metadata, som ofte ligger langt fra moderne genredefinitioner og kræver omfattende bearbejdning for at være analytisk brugbare.

På den baggrund har vi konkluderet, at de nødvendige analyser simpelthen ikke eksisterer i en form, som er anvendelig for danske bogfagfolk. I foråret 2025 søsatte vi derfor en pilotundersøgelse mhp. at fremstille et eksempel på en sådan analyse. Til det formål har vi udvalgt en enkelt, afgrænset del af samlingen for at undersøge, hvilken viden der findes om dens udvikling på det danske bogmarked, dens målgruppe og udlånsperformance – og hvilke metoder, der egner sig bedst til at belyse og formidle den viden.

Hvorfor romance – og genre i det hele taget?

Som udgangspunkt for projektet har vi analyseret en enkelt genre i samlingen – romance – samt udsendt et spørgeskema om borgernes romancelæsevaner og interviewet en gruppe romancelæsere om deres forhold til genren. Netop genre (vs. andre vinkler såsom emne, målgruppe eller sprog) har været en nyttig ramme, fordi det i forvejen er en operativ kategori for læserne selv, som afgrænser stærke læseridentiteter og fællesskaber. Genreperspektivet kan med andre ord potentielt bringe os tættere på den måde, lånerne interagerer med vores samling.

En indledende proces kortlagde de mest presserende faglige spørgsmål til romancegenren fra både indkøbsansvarlige, dataspecialister og litteraturformidlere. Resultatet var en bruttoliste på i alt 18 arbejdsspørgsmål, der dækkede så forskellige vinkler som "Hvor 'top heavy' er romanceudlånet?" til "Føler romancelæsere læseskam?". Disse indledende spørgsmål satte retningen for projektets undersøgelsesdesign, som blev inddelt i både udlåns- og beholdningsanalyse og kvalitativ brugerundersøgelse.

Fra litterær grænsekrig til genreinddelt datasæt

En tidlig indsigt i projektet var behovet for at nuancere bibliotekernes genreinddeling – og kompleksiteten i at definere konsistente grænser for nye definitioner. Romance er (som andre genrer) en kategori med adskillige overlap og nabo-genrer, som kan defineres forskelligt både af fagfolk og læsere. Vi valgte at arbejde med fire overordnede inddelinger i form af 'generel romance' (taget fra bibliotekets delopstilling) suppleret af manuelt udarbejdede lister af hhv. historisk og young adult romance og romantasy – romantiske undergenrer, som pt. står i andre dele af bibliotekernes samling. Denne indledende kategorisering har talrige blinde punkter, men gjorde en mærkbar forskel i analysemulighederne af biblioteksdataet.

Fra analyser til anvendelse: Hvilken viden er brugbar for fagfolk?

Et succeskriterium undervejs har været at sikre, at undersøgelsesdesignets output faktisk kan omsættes til praksis i biblioteksarbejdet – bl.a. via en afsluttende workshop, hvor indkøbere og litteraturformidlere bearbejdede de færdige ana-

Arbejdsgruppen med et udvalg af bibliotekets romancelitteratur.

lyser til konkrete interventioner og nye arbejdsgange. Denne proces har bl.a. afklaret metoder, som kan justeres, f.eks. kunne digital kortlægning give et operationelt overblik over læsernes inspirationskilder som supplement til de dybdeinterviews, vi arbejdede med. Processen har også tydeliggjort hvilke metoder, der var særligt anvendelige for fagfolkene, såsom at nuancere målgruppeopdelingen baseret på romance-læsehyppighed.

Fra romance til hele samlingen:
Udvidet genreprojekt undervejs

Ved projektets udgang kan vi i dag glæde os over en række konkrete resultater om romancelæsning fra vores analyse (se udvalgte resultater). Vigtigere endnu er dog den indledende portefølje af metoder, som projektet har afprøvet, herunder bl.a. udlånsanalysens afsluttende analysepakke og brugerundersøgelsens spørgeguides. Og her er arbejdet kun netop begyndt: I foråret 2026 fik Københavns Biblioteker en bevilling på 4,7 mio. kroner til at udvikle nye, genrebaserede metoder til monitorering af samlingen og indhente viden om voksnes fritidslæsevaner.

Vi ser frem til at udvide de hårdt tilkæmpede indsigter fra pilotprojektet til en større analyse af hele samlingen – og en ny, fælles værktøjskasse til samlingsanalyse.

Skriv til Naja Mottelson (qw5b@kk.dk) for at modtage en kort udgave af den færdige analyserapport.

NAJA WULFF MOTTELSON
Materialespecialist
ved Københavns Biblioteker

Foto: Biblioteket

Om undersøgelsen
Pilotundersøgelsen *Københavnernes romancelæsning i data* forløb i Københavns Biblioteker i 2025-26 mhp. at afprøve metoder til at styrke bibliotekernes vidensgrundlag og inkludere bl.a.:

Udlånsanalyse: Baseret på et datasæt for i alt 178.726 biblioteksmaterialer og 576.521 udlånstransaktioner over en 12-måneders periode. Hertil særskilt analyse af 3.319 romancetitler isoleret i det samlede datasæt.

Brugerundersøgelse: Spørgeskema (646 besvarelser), 16 dybdeinterviews + et fokusgruppeinterview.

Udvalgte resultater
- Romance stod for 73.237 udlån i måleperioden og var mindre bestsellerdomineret end krimi: Top 1% af romancetitler stod for ~20 % af udlånet mod ~33% for krimi
- Instagram er det mest udbredte sociale medie til romanceinspiration; TikTok er særligt udbredt blandt yngre; lukkede Facebook-grupper er centrale for hyppige og lidt ældre læsere
- Hyppige romancelæsere var iflg. undersøgelsen særligt tilbøjelige til også at læse fantasy, men læste hhv. digte, klassikere og debat- og samfundsaktuelle bøger i lavere grad end andre læsere.

NØGLETAL LIVE:

ET SKRIDT MOD BEDRE BRUG AF BIBLIOTEKSDATA

Københavns Biblioteker har samlet centrale driftsdata i ét tilgængeligt værktøj. Det har vist sig nyttigt, og det har tydeliggjort, hvad der fortsat er svært.

I 2022 fik Københavns Biblioteker midler til et projekt om bedre brug af data i udviklingen af tilbud til børn og børnefamilier. En tidlig kortlægning viste, at de mest centrale driftsdata — besøg, fysisk og digitalt udlån, aktiviteter og nyindkøb — var fordelt på fem-seks forskellige systemer med separate interfaces og adgangssystemer. Der fandtes reelt ikke et samlet overblik tilgængeligt for organisationen.

> Dertil kom et definitionsproblem: Hvad tæller som et udlån? Inkluderer det tegneserier, billedbøger, årbøger, periodika, fjernlån?

Disse afgrænsninger blev håndteret manuelt ved hvert datatræk, hvilket gjorde det vanskeligt at sammenligne tal på tværs af tid og kontekst. Det var heller ikke muligt at give bred adgang til kildesystemerne direkte — risikoen for fejlaflæsninger var for stor, og onboardingkravet for højt.
Vi besluttede derfor at løse dette strukturelt og udvide løsningen til at dække hele organisationen, ikke kun børneområdet.

Nøgletal Live

Resultatet er *Nøgletal Live*, en Power BI-rapport der opdateres dagligt med data fra alle 20 biblioteker og er gjort tilgængelig for samtlige medarbejdere. Rapporten samler data i et fælles format med afklarede definitioner og giver mulighed for både overblik og mere detaljeret analyse — filtreret på lokation, tid, materialetype, udlånsform og lignende.

Værktøjet dækker tre primære brugsscenarier. Lokale medarbejdere og ledere, der vil følge udviklingen på deres bibliotek,

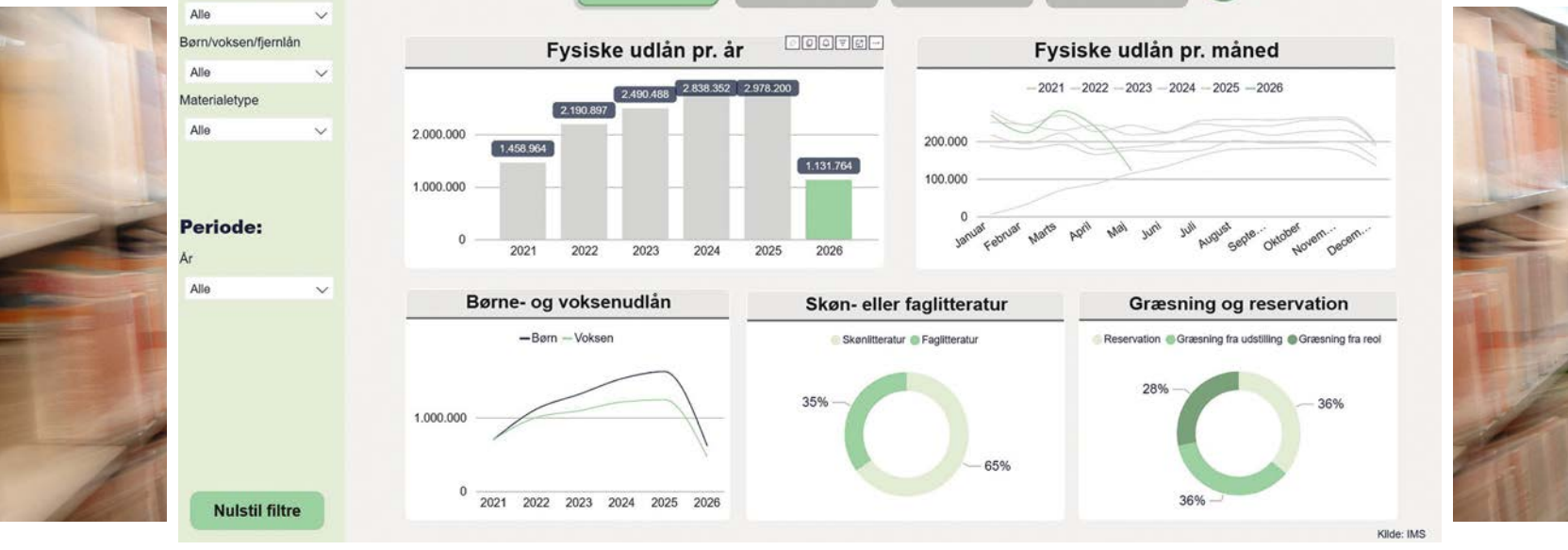

Med *Nøgletal Live* har Københavns Biblioteker nu én fælles indgang til data om biblioteksbrug – til gavn for litteraturformidling, organisationsudvikling og ledelsesinformation.

projektgrupper, der skal evaluere konkrete indsatser, og ledelsen, der bruger tallene til intern afrapportering og politisk dialog.
Den praktiske gevinst har især ligget i, at data nu er tilgængeligt uden tekniske mellemmænd, og at alle arbejder med de samme definitioner. Hvad der lå i fem-seks systemer er nu samlet ét sted — og det gør en forskel i det daglige arbejde.

Adgang er ikke det samme som anvendelse

En central erfaring er, at adgang til data er en forudsætning, men ikke i sig selv tilstrækkelig. Nøgletal Live fungerer godt som grundlag for ledelsesinformation og løbende driftsopfølgning. Men når data skal indgå i det lokale udviklingsarbejde, kræver det kompetencer i at formulere relevante spørgsmål og omsætte svar til handling — og der er bibliotekerne ikke nødvendigvis fortrolige med tilgangene.

Det er en udfordring, vi deler med mange kulturinstitutioner. Mange biblioteksmedarbejdere har stærke formidlingskompetencer, men er ikke nødvendigvis vant til at segmentere eller arbejde systematisk med data og brugeranalyser.
For at adressere dette samarbejdede vi med Applaus, det nationale center for publikumsudvikling, om et kompetenceudviklingsforløb. Forløbet handlede ikke kun om Nøgletal Live specifikt, men om dataanvendelse i bred forstand — herunder hvad publikumsudvikling egentlig er, hvilke datakilder der er relevante for biblioteker, og hvordan man kan kombinere kvantitative og kvalitative indsigter i det lokale arbejde.

Projektet var opdelt i to spor: Et teknisk spor om datakilder og adgang til viden om biblioteksbrug samt et metodisk spor om at give medarbejderne redskaber til at anvende data.

Tre hold af medarbejdere fra biblioteker og kulturhuse har gennemført forløbet med konkrete cases fra deres eget arbejde. På Solvang Bibliotek brugte man genåbningen efter en renovering til at kortlægge lokalområdets beboersammensætning og undersøge, hvilke grupper biblioteket ikke nåede. Hovedbiblioteket arbejdede med internationale borgere med afsæt i nye brugerindsigter.

En fælles udfordring har været at få metoderne ind i hverdagen — i en travl kommunal virkelighed kræver det tid og prioritering at arbejde strategisk med publikumsudvikling. Applaus har beskrevet forløbet nærmere i en artikel om "Publikumsudvikling som organisationsudvikling på Københavns biblioteker", kortlink.dk/applaus/2upaz

Hvad vi har lært?

Projektet har givet bedre indsigt i egne datasystemer — hvad de faktisk leverer, og hvordan data kan kobles sammen. Det har også tydeliggjort en vigtig teknisk begrænsning: Nøgletal Live er bygget på logistiksystemet, som indeholder gode data om materialerne og deres bevægelse, men ingen kobling til lånerne.
Det lykkedes ikke at integrere bibliotekssystemet, som ville have givet adgang til demografiske oplysninger. Det er en kendt mangel, som vi ikke har løst endnu.

> Organisatorisk har arbejdet på tværs af udviklingsafdeling, dataspecialister, litteraturformidlere og indkøbere givet bedre forståelse for hinandens arbejdsgange. Det fælles datagrundlag har en sammenhængsskabende funktion i en organisation med 20 decentrale enheder — når alle refererer til de samme tal, reduceres en del af de parallelle fortolkninger, der ellers nemt opstår.

Næste skridt

Det næste konkrete skridt er at integrere beholdningsdata — tilvækst og afgang, titelspredning, fordeling af genrer og materialekategorier — så værktøjet supplerer udlånsperspektivet med et samlingsperspektiv. På længere sigt er ambitionen at knytte demografiske data på og dermed sætte bibliotekets tilbud i relation til den befolkning, det skal betjene. Den kobling er endnu ikke løst og udgør en af de væsentlige udestående udfordringer i det videre arbejde.

Biblioteksdata rummer en rig viden om, hvordan borgerne bruger bibliotekerne. Vi er kommet et stærkt skridt videre i at gøre den viden tilgængelig og anvendelig — men der er fortsat et stykke vej.

Foto: Alamy

ANDREAS LØPPENTHIN
Udviklingskonsulent, Biblioteks- og Kulturudvikling, Københavns Kommune

FORTSAT STIGNING I UDLÅN

Det totale udlån fra de danske folkebiblioteker steg fra 2024 til 2025, og det dækker over stigninger i BÅDE det fysiske og det digitale udlån!

Foto: Pixabay

Danmarks Statistik har maj 2026 offentliggjort statistik for folkebibliotekernes udlån af fysisk materiale til personer i 2025. Denne statistik dækker således ikke udlån til institutioner og andre biblioteker (som årsstatistikken gør), men indeholder også udlån af materiale indlånt fra andre biblioteker. Der er tale om en fortsættelse af de seneste års stigning i udlånet. Stigningen fra 2024 til 2025 udgør 1,5%, hvilket dog er en afmatning i forhold til stigningen 2023 til 2024, som udgjorde 3,5%. Den nu offentliggjorte statistik indeholder også statistik for eReolens udlån. Der blev i 2025 udlånt 9.923.679 e-bøger, lydbøger og podcasts, hvilket er en stigning på 0,8% i forhold til 2024. Det er en afmatning i forhold til udviklingen fra 2023 til 2024 på 4,6%. På Filmstriben blev der i 2025 udlånt 1.554.798 film, hvilket er en stigning i forhold til året før på 0,8%.

Statistikken for folkebibliotekernes udlån til personer er blevet justeret, hvilket er årsagen til forsinkelse af offentliggørelse i forhold til tidligere år. *Statistikken har nu udvidet dækningen til også at indeholde udlån til brugere med Unilogin (for skoleelever m.v.).*
Udlånet af fysisk materiale fra folkebibliotekerne i 2025 udgør 24.774.563. Da 1,4% af disse (ca. 337.000 udlån) stammer fra skoleelever m.v., hvis lån tidligere ikke talte med, skal man være varsom med at bruge Statistikbanken til at sammenligne med tidligere år. Alt i alt er der tale om en fortsat positiv udvikling i bibliotekernes udlån.

Nyt fra Danmarks Statistik:
Individbaserede biblioteksudlån: kortlink.dk/2upyb og kortlink.dk/dst/2upyc

LEIF ANDRESEN
Bibliotekar
Tidl. chefkonsulent Det Kgl. Bibliotek

Orientering: Revision af biblioteksstatistikken gennemført

Danmarks Statistik igangsatte i starten af 2026 et nyt projekt, der skal styrke biblioteks- og bogsalgsstatistikkerne. Interessen for disse statistikker er steget i de senere år og er blandt de mest benyttede. Den gradvise udbygning af Danmarks Statistiks dækning af biblioteks- og litteraturområdet har dog medført, at statistikkerne har været opbygget enkeltvis og uden en samlet struktur. Det betyder, at statistikkerne kun i begrænset omfang er sammenlignelige, hvilket begrænser både analysemuligheder og anvendelse. Dette ønsker Danmarks Statistik at rette op på.

Danmarks Statistik har holdt møder med en række interessenter: Danmarks Biblioteksforening, Kulturministeriet, Slots- og Kulturstyrelsen, Danske Fag-, Forsknings- og Uddannelsesbiblioteker, Forskningsbibliotekernes Chefkollegium, Danske Forlag, medlemmer af Kulturministeriets Bogpanel og en repræsentant for anvendelse til forskning.

Danmarks Biblioteksforening havde et møde med Danmarks Statistik i februar 2026 og pegede her især på den manglende sammenhæng mellem den individbaserede statistik (som offentliggøres både for kvartaler og år) og årsstatistikken for folkebiblioteker. Dette er beskrevet nærmere i artiklen "Nationale statistikudfordringer: En løsning skulle være på vej" i *Danmarks Biblioteker* 2025:3.

Forskellen mellem de to statistikker er i korthed, at årsstatistikken beskriver udlån af bibliotekets materiale til personer, institutioner og andre biblioteker, mens den individbaserede statistik beskriver, hvad personlige lånere har lånt. Dvs. at årsstatistikken ikke indeholder udlån af materiale indlånt fra andre biblioteker.
Disse udfordringer er nu løst.

Den individbaserede statistik er i øvrigt under justering og 2025-tallene var derfor forsinkede. Indtil nu har den kun dækket personer med CPR-numre, men er nu udvidet til også at indeholde udlån til brugere med Unilogin (for skole-elever m.v.).

Når Danmarks Statistik melder ud om resultatet af projektet, vil *Danmarks Biblioteker* orientere herom.

//LA

FYSISKE OG DIGITALE LÅNERE:

DEN STORE DIGITALE GRUPPE KOM IKKE KUN PGA. CORONA!

Et presserende spørgsmål for bibliotekerne midt i den såkaldte digitale omstilling har altid været: Man kan se **lånene**, men hvordan fordeler de sig på **lånere?** Er det de samme lånere, der låner fysisk og digitalt, eller er det to forskellige brugergrupper? Det kan bibliotekerne ikke selv analysere sig frem til. Danmarks Statistik skal ind over, fordi de som de eneste kan arbejde systematisk med CPR-numre.

I marts 2023 udgav Danmarks Statistik analysen *Hvem låner biblioteksmaterialerne?* Det var spændende læsning med segmentering af brugergrupperne efter alder, køn og uddannelse, men opgjorde også lån efter tidspunkt og ugedag, lånehyppighed, lånerne som procent af indbyggerne i alle kommuner m.v. Læs mere her: kortlink.dk/dst/2upcr.
Først og fremmest så følgende såkaldte donut-diagram dagens lys:

Figur 1. Lånere fordelt på adgangsveje 2022

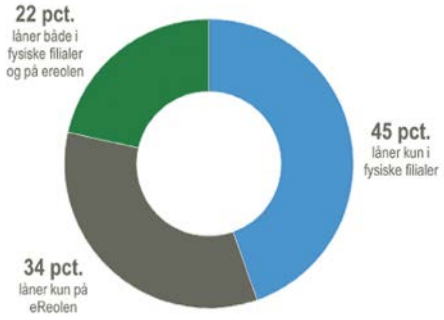

Anm.: Grundet afrundinger summerer tallene i figuren ikke til 100.
Kilde. Den individbaserede bibliotheksstatistik

Diagrammet viste, at en tredjedel af lånerne kun låner digitale materialer og altså ikke kommer på biblioteket – som lånere i al fald. Det er yderligere bemærkelsesværdigt, at kun en god femtedel brugte både det digitale og det fysiske.
Men! 2022 var immervæk stadig et år med lidt corona-tømmermænd, og der er spekuleret i, at brugen ville flytte sig, som borgerne vendte tilbage til det fysiske bibliotek.

Nu har vi fået en 2025-donut, og den ser således ud:

Figur 2. Lånere fordelt på folkebiblioteker og eReolen som udlånssted 2025

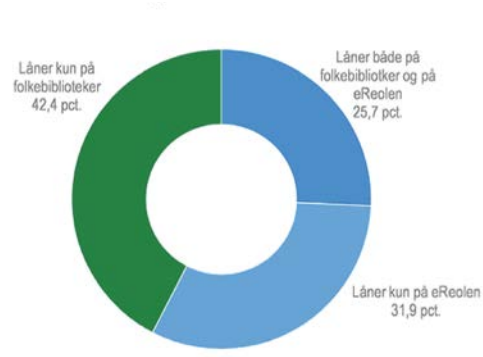

Kilde DST særkørsel: NYT: Fysiske og digitale lån på bibliotekerne steg i 2025 - Danmarks Statistik

Har tallene flyttet sig? Ja, lidt, men højest 2-3%. Det står altså klart, at de danske bibliotekers digitale tilbud har en trofast brugergruppe, der udgør en tredjedel af den samlede gruppe af lånere. De lånte i 2025 9,8 mio. bøger på eReolen og 1,6 mio. film på Filmstriben.

Er det tidligere fysiske lånere, der nu er gået digitalt, eller er det nye brugere? Det ved vi til gengæld ikke.

> Men vi ved, at bibliotekerne ikke generelt er blevet tildelt ekstra ressourcer til denne nye, enorme brugergruppe (800.000+ brugere på eReolen alene), og vi ved, at mange biblioteker har svært ved at håndtere udgifterne til det digitale, for det fysiske og det digitale er forbundne kar, men bruges mestendels ikke af de samme brugere.

MIKKEL CHRISTOFFERSEN
Redaktør, Danmarks Biblioteker

(1) De digitale lån udgøres af eReolen, men ikke Filmstriben.* Læs mere om eReolen i *Danmarks Biblioteker* 1/2026: kortlink.dk/2v32n

(2) Begge tabeller er ordnet efter tredje kolonne med højeste først. 2022 er valgt som basisår, da det er første år uden corona-restriktioner. Den individbaserede statistik går kun tilbage til 2020. Et længere perspektiv kan hentes i Danmarks Statistiks årsstatistik, der udkommer senere på året.

(3) Ikast-Brande har et for højt fysisk udlån i 2025 pga. en datafejl. Omfanget af fejlen kendes ikke.

(4) Indbyggertal er udregnet som et snit af årets fire kvartaler og ikke pr. 31/12 2025.

(5) Bornholm er inkl. Christiansø
(6) Esbjerg er inkl. Fanø
(7) Vejles hovedbibliotek har været lukket en del af 2025.

STATISTISK OVERSIGT 2025

Kommune	Fysiske og digitale udlån 2025 (1)	Udvikling 2024-2025	Udvikling 2022-2025 (2)
Ikast-Brande (3)	213.570	36,2%	45,0%
København	3.948.969	5,7%	38,8%
Hørsholm	222.644	7,9%	30,1%
Frederiksberg	678.310	2,6%	27,9%
Rudersdal	571.947	11,7%	27,4%
Køge	386.001	5,3%	26,9%
Lejre	154.554	3,6%	26,1%
Glostrup	126.521	7,0%	23,6%
Syddjurs	239.143	5,6%	23,2%
Aarhus	2.296.753	7,3%	23,0%
Hedensted	252.498	3,4%	22,5%
Gentofte	694.833	8,1%	22,1%
Svendborg	514.034	3,1%	21,2%
Hvidovre	427.547	3,5%	21,0%
Odder	222.837	1,3%	20,3%
Billund	139.474	4,9%	20,0%
Læsø	9.532	-1,8%	19,9%
Skanderborg	430.793	6,3%	19,2%
Herning	625.915	8,1%	18,7%
Frederikssund	311.161	4,1%	18,4%
Hillerød	390.416	2,0%	18,1%
Allerød	320.427	2,8%	17,9%
Lyngby-Taarbæk	525.249	3,4%	17,8%
Kerteminde	120.337	3,9%	17,5%
Halsnæs	186.485	2,8%	17,5%
Sorø	179.148	4,6%	17,3%
Solrød	147.750	0,0%	17,0%
Favrskov	353.602	5,6%	16,9%
Roskilde	651.673	2,0%	16,1%
Aalborg	1.287.367	1,7%	15,9%
Næstved	391.678	0,9%	15,4%
Ballerup	361.347	5,1%	15,2%
Danmark snit	**34.698.242**	**2,3%**	**15,0%**
Varde	246.249	2,2%	14,9%
Holstebro	348.074	-0,3%	14,9%
Samsø	34.193	3,9%	14,8%
Furesø	348.004	0,1%	14,5%
Silkeborg	796.284	3,9%	13,4%
Langeland	67.541	0,8%	13,1%
Odense	945.665	3,0%	12,9%
Viborg	640.257	4,9%	12,8%
Fredensborg	243.781	1,2%	12,7%
Esbjerg	507.731	0,2%	12,4%
Holbæk	310.862	1,4%	11,9%
Horsens	567.039	-2,2%	11,4%
Vallensbæk	64.761	2,3%	11,1%
Helsingør	441.682	1,3%	10,9%
Sønderborg	473.955	1,8%	10,8%
Middelfart	212.901	3,0%	10,7%
Kalundborg	175.084	-1,4%	10,5%

Kommune	Fysiske og digitale udlån 2025 (1)	Udvikling 2024-2025	Udvikling 2022-2025 (2)
Gladsaxe	502.970	1,5%	10,2%
Rødovre	263.450	-2,0%	9,8%
Aabenraa	291.146	-1,8%	9,4%
Tårnby	308.138	-0,4%	9,3%
Thisted	180.959	-4,2%	9,3%
Faaborg-Midtfyn	275.746	-2,6%	9,0%
Hjørring	341.729	-1,2%	8,5%
Randers	608.731	0,3%	8,2%
Kolding	436.121	0,8%	7,7%
Ishøj	103.406	-1,3%	7,6%
Haderslev	257.822	0,8%	7,5%
Morsø	96.613	2,0%	7,4%
Herlev	191.862	-7,1%	7,2%
Ringsted	171.605	-3,8%	6,9%
Struer	115.801	-2,9%	6,8%
Slagelse	327.789	-2,6%	6,7%
Egedal	251.997	3,7%	6,7%
Skive	202.656	3,0%	6,4%
Rebild	173.798	4,0%	6,1%
Høje-Taastrup	283.529	-1,5%	5,9%
Stevns	119.415	2,1%	5,7%
Jammerbugt	181.835	-6,2%	5,5%
Lolland	150.293	-2,4%	5,5%
Odsherred	139.876	-0,2%	4,9%
Brøndby	151.704	-0,4%	4,8%
Gribskov	263.220	-1,0%	4,5%
Norddjurs	169.371	-1,2%	3,5%
Vordingborg	266.844	0,3%	3,4%
Nordfyns	133.708	-2,9%	2,5%
Ærø	33.909	2,4%	2,0%
Vesthimmerlands	159.438	-6,0%	1,8%
Vejle (7)	631.958	-7,7%	1,7%
Tønder	164.102	-7,3%	1,5%
Lemvig	93.783	-4,8%	1,2%
Mariagerfjord	258.685	-0,3%	1,2%
Ringkøbing-Skjern	266.605	-2,0%	0,5%
Fredericia	213.153	-0,7%	0,3%
Guldborgsund	282.770	-2,3%	0,2%
Dragør	77.853	2,0%	0,0%
Bornholm	280.322	-4,1%	-0,7%
Vejen	163.043	-7,2%	-1,5%
Faxe	137.278	-4,9%	-1,8%
Brønderslev	229.925	-1,3%	-2,4%
Nyborg	193.378	-6,2%	-3,3%
Assens	160.153	-2,7%	-4,4%
Frederikshavn	245.961	-2,5%	-4,7%
Albertslund	125.599	-4,5%	-5,9%
Greve	211.615	4,9%	-21,2%

Kilde: Danmarks Statistik

* Bemærk, at en tidligere udgave af artiklen fejlagtigt angav, at de digitale lån inkluderede Filmstriben.

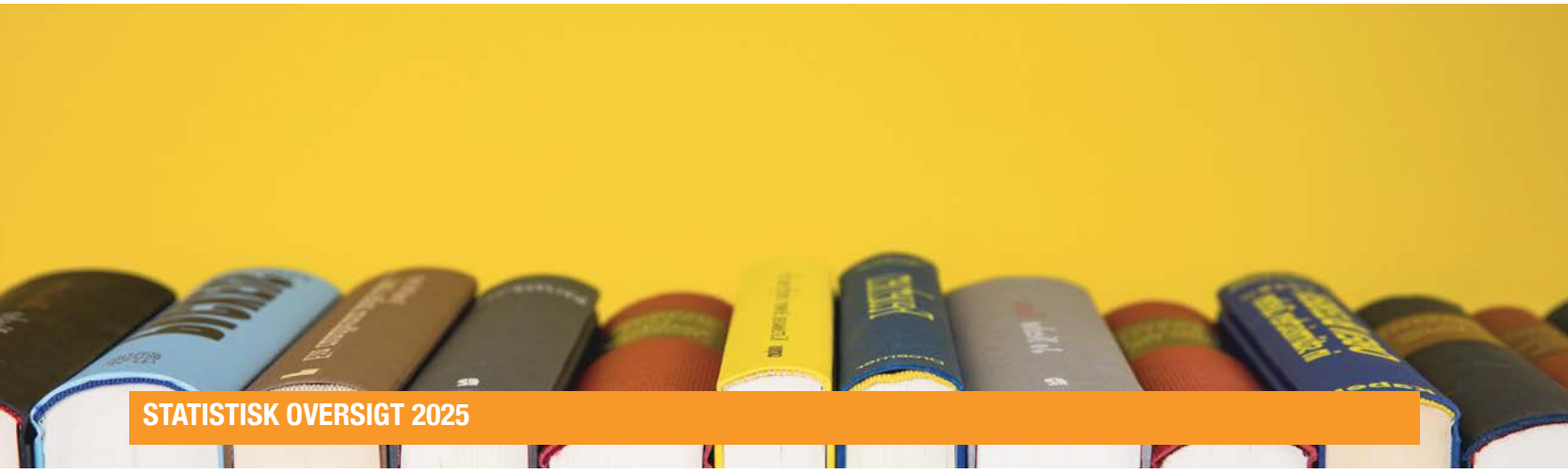

STATISTISK OVERSIGT 2025

Kommune	Indbyggertal 2025 (4)	Udvikling 2022-2025	Fy. og dig. lån pr. indb. 2025
Allerød	26.321	373	12,17
Rudersdal	57.485	187	9,95
Samsø	3.649	-94	9,37
Gentofte	75.080	669	9,25
Odder	24.133	667	9,23
Lyngby-Taarbæk	58.615	521	8,96
Hørsholm	25.254	478	8,82
Svendborg	59.990	557	8,57
Furesø	42.618	947	8,17
Hvidovre	53.911	589	7,93
Silkeborg	102.042	3.749	7,80
Bornholm (5)	38.997	-769	7,19
Favrskov	49.464	384	7,15
Hillerød	54.916	1.306	7,11
Roskilde	91.892	1.969	7,09
Gladsaxe	70.967	1.485	7,09
Tårnby	44.157	1.228	6,98
Herning	90.121	480	6,95
Helsingør	64.101	980	6,89
Ballerup	53.459	3.915	6,76
Frederikssund	47.248	1.203	6,59
Viborg	97.748	561	6,55
Skanderborg	65.950	1.217	6,53
Sønderborg	74.058	54	6,40
Frederiksberg	106.025	1.914	6,40
Gribskov	41.857	454	6,29
Brønderslev	36.604	211	6,28
Mariagerfjord	41.649	-127	6,21
Aarhus	374.648	17.445	6,13
Herlev	31.330	2.439	6,12
Køge	63.586	1.600	6,07
Randers	100.349	904	6,07
Nyborg	32.333	200	5,98
Solrød	24.818	953	5,95
Vordingborg	44.920	-488	5,94
København	669.135	21.306	5,90
Halsnæs	31.687	192	5,89
Holstebro	59.225	449	5,88
Rødovre	44.926	3.197	5,86
Sorø	30.686	591	5,84
Ærø	5.834	-206	5,81
Horsens	98.102	2.787	5,78
Danmark snit	6.003.674	104.694	5,78
Fredensborg	42.310	834	5,76
Struer	20.189	-666	5,74
Aalborg	224.839	3.223	5,73
Langeland	11.933	-427	5,66
Rebild	31.074	268	5,59
Læsø	1.706	-77	5,59
Egedal	45.760	1.052	5,51
Syddjurs	44.262	356	5,40
Hjørring	63.279	-637	5,40
Dragør	14.427	-205	5,40
Faaborg-Midtfyn	52.296	292	5,27
Middelfart	40.394	592	5,27
Hedensted	48.344	977	5,22
Lejre	29.658	878	5,21
Vejle	122.668	2.788	5,15
Billund	27.192	366	5,13
Stevns	23.657	-29	5,05
Lemvig	18.695	-713	5,02
Kerteminde	24.102	55	4,99
Varde	49.470	-372	4,98
Aabenraa	58.493	-391	4,98
Glostrup	25.424	1.871	4,98
Morsø	19.430	-635	4,97
Ikast-Brande	43.182	934	4,95
Ringkøbing-Skjern	55.543	-768	4,80
Jammerbugt	37.964	-328	4,79
Guldborgsund	59.231	-1.119	4,77
Høje-Taastrup	59.535	5.678	4,76
Ringsted	36.150	663	4,75
Haderslev	55.272	-133	4,66
Norddjurs	36.613	-403	4,63
Næstved	84.954	723	4,61
Skive	44.243	-949	4,58
Nordfyns	29.261	-551	4,57
Kolding	95.995	1.951	4,54
Tønder	36.284	-644	4,52
Odense	211.494	4.822	4,47
Vesthimmerlands	35.766	-601	4,46
Albertslund	28.554	987	4,40
Odsherred	32.191	-765	4,35
Esbjerg (6)	118.317	-768	4,29
Frederikshavn	57.714	-1.222	4,26
Thisted	42.649	-589	4,24
Ishøj	24.424	1.094	4,23
Holbæk	74.669	1.568	4,16
Slagelse	80.735	936	4,06
Fredericia	52.775	936	4,04
Assens	40.458	-512	3,96
Greve	53.703	2.572	3,94
Lolland	38.910	-1.152	3,86
Vejen	42.700	-21	3,82
Brøndby	40.539	4.471	3,74
Kalundborg	48.009	-520	3,65
Faxe	37.904	704	3,62
Vallensbæk	18.457	1.824	3,51

Kilde: Danmarks Statistik

UGE 17 OG VERDENSMÅLSCERTIFICERING INDTAGER EUROPA

EBLIDA – den europæiske biblioteksforening – holdt sin årlige konference og generalforsamling i Prag 20.-22. april 2026. Uge17 og verdensmålscertificering havde en betragtelig indflydelse på programmet, og konferencen sluttede med en officiel reception for den nye håndbog: *The Green Librarian Handbook – a Guide for Libraries to Lead Sustainable Change in Europe*.

Centralt på konferencen var en række workshops, hvor Danmarks Biblioteksforening verdensmålskoordinator, Thomas Sture Rasmussen, havde designet og afviklede den ene om Uge17 generelt, mens direktør i Chora 2030, Kristine Fjord Tolborg, havde designet og afviklede den anden om verdensmålscertificering. En tredje workshop blev afviklet af OCLC og handlede om klimaaktionsplaner. Over 100 delegerede deltog på de tre workshops, hvor energiniveauet og spørgelysten var intens.

"Jeg deltager jo i EBLIDA's ekspertgruppe om bæredygtighed, og eftersom 2026-konferencen var i Prag, og én af mine nærmeste allierede i Uge17-arbejdet er Tjekkiet, pitchede vi sammen med EBLIDA-direktør, Andrew Cranfield, den idé, at hele temaet skulle være bæredygtighed," fortæller Thomas Sture Rasmussen. "Og så fik jeg Kristine med på den. Hun er svær at lokke ud, for destinationen skal være i togafstand, og det er Prag heldigvis."

Chora 2030 og Danmarks Biblioteksforening startede samarbejdet, da man i sin tid kunne byde ind på den daværende regerings verdensmålsstrategi, og de udvalgte projekter kom direkte på Finansloven. Sammen søgte man midler til et program for verdensmålscertificering af biblioteker, uddannelse af verdensmålsambassadører og nye arrangementsformer dvs. fremtidsværksteder.

For Chora 2030 kom idéen ud af et skolesamarbejde. "Vi lavede certificering for skoler, og en lille skole i Gjern samarbejdede med det lokale bibliotek, hvor medarbejderne blev interesserede i certificeringen. Så de kontaktede mig, og så blev bibliotekerne et logisk næste skridt," fortæller Kristine Fjord Tolborg.

"Verdensmålscertificering indebærer, at en organisation forpligter sig på en række ting, men er ikke tænkt som et stempel: Nu er du bæredygtig!" forklarer Kristine Fjord Tolborg. "Det ville være greenwashing. Certificering indebærer, at man forholder sig til verdensmålene, og de rummer både social, økonomisk og miljømæssig bæredygtighed. Placer det i en bibliotekskontekst, rammesæt det, giv plads til videndeling og sørg for stærk lokal forankring.

Der skal udarbejdes en treårig plan, og den skal involvere både borgere og medarbejdere. Så en certificering betyder, man har taget ansvaret på sig, lagt en plan og er begyndt at arbejde med dels formidling til borgerne om bæredygtighed i bred forstand, men også at man arbejder på selv at blive en bæredygtig aktør."

"Arbejdet kan typisk foregå i kontekst af Uge 17, og på den måde hænger de to ting sammen. De føder ind i hinanden," forklarer Thomas Sture Rasmussen.

Uge17 – eller WEEK17 – breder sig i øjeblikket med lynets hast til andre europæiske lande og senest ud over Europas grænser til USA og Brasilien. Men hvorfor er Uge17 og certificering blevet så populært nu?

Klip fra konferencen i Prag. Øverst tv.: Kristine Fjord Tolborg og Thomas Sture Rasmussen.
Fotos: EBLIDA

"Bibliotekerne har ikke haft et sted at gå hen, tror jeg," siger Kristine Fjord Tolborg. "Man vil gerne arbejde med bæredygtighed, men hvordan i alverden kommer man i gang?
Og så er der altså bare enorm stor forskel på de enkelte lande, hvad man kan tale om, og hvordan man kan arbejde. Nogle steder skal alting op i systemet, og alting tager tid, fordi det er så formalistisk. Andre kan begynde med det samme selv, men savner videndeling."

Thomas Sture Rasmussen supplerer: "Man kan vel sige, at certificeringen sætter nogle forståelige rammer, mens Uge17-samarbejdet tilbyder et fællesskab omkring arbejdet.

I Danmark er vi nogle år fremme i forhold til mange af vores europæiske kolleger. Vi gik bare i gang først. Vi kan også meget bedre arbejde nedefra i de nordiske lande, hvor vores organisation og tradition gør det nemmere at arbejde nedefra og op."

EBLIDA's webinar om "The Green Librarian Handbook" kan ses sammen med resten af webinar-serien om biblioteker og bæredygtighed på kortlink.dk/youtube/2upuf.

//MC

Uge 17
UGE17 er organiseret i DB2030-netværket og er en landsdækkende temauge omkring FN's 17 verdensmål. Den tager afsæt i en national og fælles kampagne med fokus på folkelig forankring, borgerinddragelse og oplysning om FN's verdensmål for bæredygtig udvikling. Den fælles kampagneuge er med til at opskalere verdensmålsformidlingen og dermed nå ud til flere borgere i hele Danmark. I 2025 deltog over 80 biblioteker/kommuner + over 350 lokale samarbejdspartnere.

EBLIDA
European Bureau of Library, Information and Documentation Associations blev grundlagt i 1992 i Haag, hvor organisationen stadig har hovedkvarter.
EBLIDA lobbyer i EU på vegne af biblioteksforeningerne i Europa og koordinerer indsatsen mellem dem. EBLIDA har hsitorisk haft fokus på copyright og lignende lovområder, hvor bibliotekerne er oppe mod stærke, kommercielle kræfter.
Danmarks Biblioteksforening er repræsenteret ved Annette W. Godt – bibliotekschef i Odense – i bestyrelsen samt chefkonsulent Mikkel Christoffersen som forperson for ekspertgruppen for digital transformation samt verdensmålskoordinator Thomas Sture Rasmussen, der deltager i ekspertgruppen for bæredygtighed.

dao
www.dao.as
Kontakt 44 51 73 37

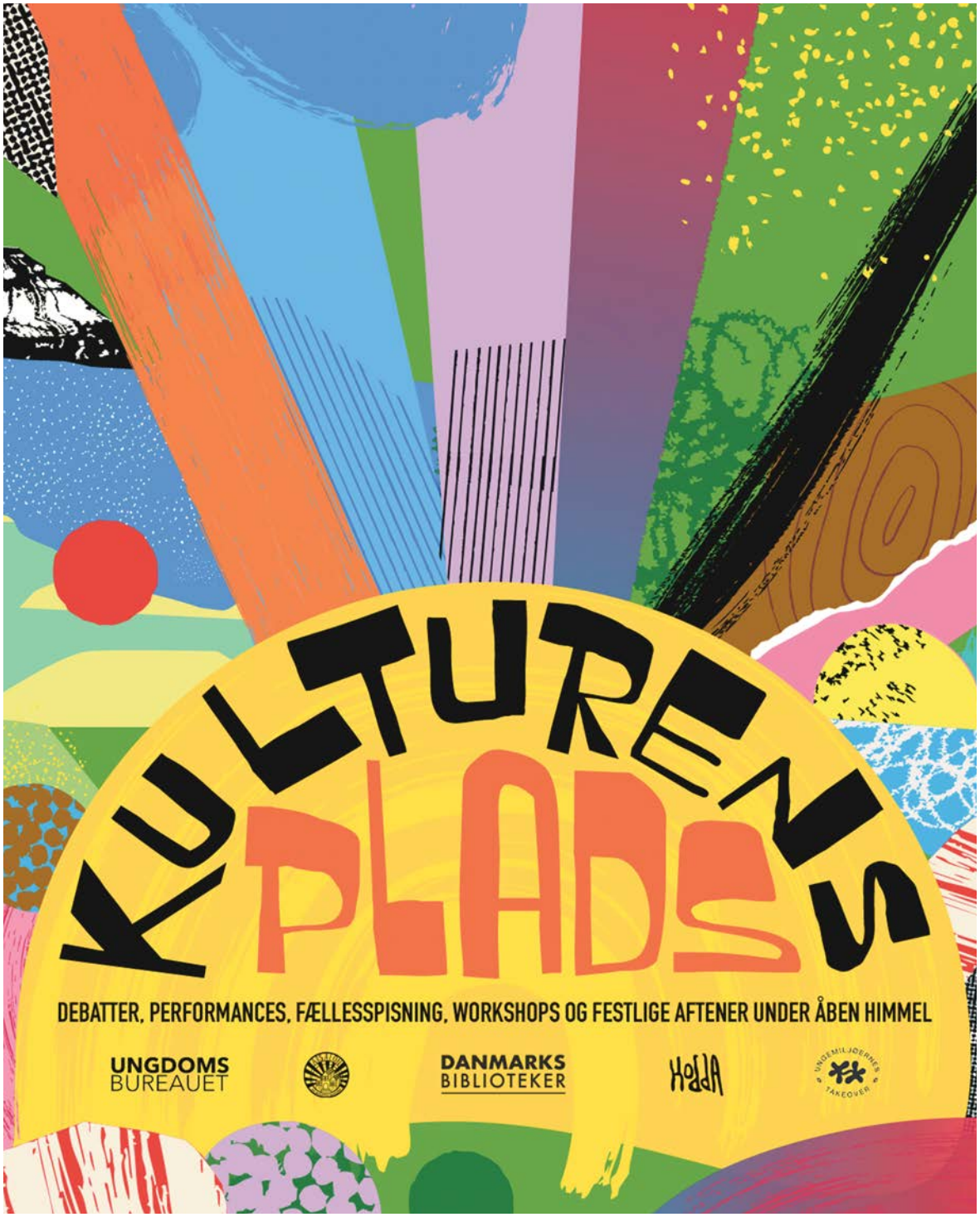

DANMARKS BIBLIOTEKER

Grafisk produktion: Stæhr Grafisk. **Tryk:** Kailow Graphic A/S. Denne tryksag er produceret under standarderne: DS 49001 CSR – ISO 14001. Miljø - ISO 9001. Kvalitet - OHSAS 18001 Arbejdsmiljø

Oplag
Distribueret 1.324 + 100 til anden uddeling ifølge Dansk Oplagskontrol ISSN nr.: 1397-1026